

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 25.

Lördagen den 18 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs och godkändes statsutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till vissa kanal- och hamnarbeten.

§ 2.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion om förvärfvande åt staten af Göta kanalverk. *Om förvärfvande åt staten af Göta kanalverk.*

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet förberedande behandling remitterad motion, n:o 158, hade herr *C. J. Ödman* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta inleda underhandlingar med Göta kanalbolag, om och under hvilka villkor bolaget kunde vara villigt att öfverlämna kanalverket med alla dess tillhörigheter och rättigheter till staten, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Utskottet hemställde emellertid, att herr Ödmans förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till motionären,

Herr Ödman: När Riksdagen förlidet år gick i författning om att inköpa Trollhätte kanal, blef det klart för mig liksom för många andra, att detta blott var början till hvad som sedan skulle ske, och att förutsättningen för detta köp var inköp af Göta kanalverk. För min del anser jag det vara bäst, att denna fråga kommer fram så fort som möjligt, därför att enligt min tanke samtidigt med en blifvande fördjupning och förstoring af slussarne i den ena en sådan äfven bör företagas i den andra, så att Riks-

Om förvärfvande åt staten af Göta kanalverk.

(Forts.)

dagen måtte få ett kostnadsförslag för arbetet i dess helhet. Annars är det fara värdt, att man gör den ena kanalen så djup och dyrbar, att man sedan ej råår med att fördjupa den andra i samma mån.

Göta kanal är af särdeles stor vikt såväl med hänsyn till handelns intressen som särskildt till försvarets. Med det geografiska läge, som Sverige har — en västkust och en ostkust, som hvar för sig äro särskilda försvarsområden —, är det nödvändigt att åstadkomma en förbindelse mellan de båda kusterna. Hittilldags har man tänkt sig föreningen kunna ske genom Öresund och Östersjön, men man har ej tänkt på den fara, som är förenad med att på detta sätt föra ut flottan på öppna sjön, som måhända är bevakad af större fientliga eskadrar, samt genom Öresund, som kanhända behärskas af en fientlig flottas kanoner; och man har ej heller besinnat faran af att flottan när som helst kan bli blockerad. Det är därför af särdeles stor vikt, att åtminstone flottans mindre fartyg kunna komma fram genom Göta kanal och slussas till Västerhafvet. I annat fall är det fara värdt, att, om örlogsflottan bygges vid Östersjön och förlägges där, vid en politisk brytning hela västkusten blir utan försvar; och det vore för mycket riskabelt. Att bygga två örlogshamnar åter, en för väst och en för ostkusten, blefve alldeles för dyrt.

I Tyskland har man insett faran af ett sådant läge. Där har man äfven två kuster, en Nordsjö- och en Östersjökust, och där var man förr äfven hänvisad till att gå genom Öresund och rundt Danmark för att komma från den ena kusten till den andra. Det var af den anledningen, som man byggde Kejsar Wilhelmskanalen.

Med Nordamerikas förenta stater är det på sätt och vis samma förhållande. De hafva en Atlanterkust och en Stilla-hafs-kust, och därför har man nu beslutat att bygga Panamakanalen.

Vi däremot ha vår kanal redan byggd och det är ju blott fråga om en liten förstoring; och det får man väl en gång gripa sig an med. Hufvudsaken är, att detta tages med i beräkning på samma gång man beräknar längden, bredden och djupet af slussarna i Trollhätte kanal.

När vi häromdagen i kammaren talte om djupet under Hisingsbron på bohusbanan, framhölls det, att det vore af särskild vikt att komma upp i Venern med de stora malmångarne från Narvik; men det taltes ej om, att vi hade en mycket närmare väg, nämligen från Luleå och genom Göta kanal. Om vi göra Göta-kanalhamnarna tillgängliga, så behöfde man ej sådana väldiga kolosser till ångare, som det här taltes om, och hvarför man behöfde göra plats för i Trollhätte kanal. Ty då blefve det blott en inomskärsfarled från Luleå och till Norrköpings skärgård, hvarifrån man sedan fortsatte in i Göta kanal, hvarför man med fördel kunde begagna mindre fartyg än som det då taltes om.

Huru jag än betraktar denna fråga, kan jag ej se annat, än att man snart bör med allvar tänka på den. Frågan är ju mycket stor och omfattande, det medger jag, och jag vet, att Riksdagen hyser betänkligheter för att på enskild motionärs förslag gå in på så stora frågor. Men jag har icke desto mindre velat bringa frågan på tal, och jag hoppas, att den möjligen i en snar framtid skall upptagas af regeringen och att det då skall bli ett lyckligt beslut.

Om förvärfvande åt staten af Göta kanalverk.
(Forts.)

Statsutskottet har afstyrkt min hemställan om en skrivelse i ämnet. Och ehuru jag icke har stora förhoppningar att vinna bifall till densamma, tager jag mig likväl friheten, herr talman, att yrka bifall till min motion.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! När motionären yrkat bifall till sin motion, skall jag däremot anhålla om afslag på motionen. Det är verkligen orimligt att inlåta sig på något sådant, som motionären här ifrågasatt. Därför anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan och afslag å motionen.

Herr vice talmannen: Jag hade knappast väntat, att den ärade motionären skulle vid detta tillfälle yrka bifall till sitt förslag. Utan att ingå i någon närmare pröfning af de skäl, som motionären här anfört, hvilket måhända skulle upptaga för mycket af kammarens tid vid detta tillfälle, ber jag att endast få erinra om, hurusom vid ett föregående tillfälle — jag tror det var vid 1900 års riksdag — det afgifvits till Riksdagen en kungl. proposition rörande verkställande af utredning, såväl med afseende å nämnda Göta kanal som ock beträffande vissa andra vattenvägar i vårt land. När Riksdagen svarade Kungl. Maj:t på denna proposition, anförde Riksdagen bland annat, att i fråga om Göta kanal och öfriga vattenvägar i landet det torde få anstå med vidare utredning, till dess att en undersökning hade blifvit utförd angående Trollhätte kanal samt rörande segelled mellan Venern och hamnstäderna vid västkusten. Riksdagen ansåg då, att dessa skäl voro tillfyllestgörande för att icke bifalla Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition.

Denna undersökning rörande ombyggnad af Trollhätte kanal är kanske fullbordad, det känner jag icke till; undersökningens resultat är åtminstone ännu icke offentliggjordt. Måhända har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hunnit med att få förslaget färdigt, men mig är det icke bekant att det blifvit offentliggjordt. Emellertid och till dess att man får inhämta kännedom om hvad meningen kan vara under den närmaste framtiden beträffande Trollhätte kanals ombyggnad, torde det vara goda skäl att intaga en afvaktande hållning. Med utredning rörande Göta kanal och dess förvärfvande för statsverket torde det med allt skäl enligt

Om förvärf-
vande åt sta-
ten af Göta
kanalverk.
(Forts.)

mitt förmenande kunna anstå tills vidare af den anledning jag nu tagit mig friheten att i korthet anföra.

På dessa skäl anhåller jag alltså, herr talman, om bifall till statsutskottets afstyrkande hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Till afgörande förelåg vidare statsutskottet utlåtande n:o 36, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående personalen vid statens järnvägar.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Ang. tillfällig
löneförbätt-
ring för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.

Punkten 4, angående tillfällig löneförbättring för den lägst aflönade betjäningspersonalen.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen medgifva,

att ett tillfälligt lönetillägg af 60 kronor, för år räknadt, finge under år 1905 af trafikmedel tilldelas de inom järnvägstyrelsen anställda kontorsbiträden och de betjante vid statens järnvägars distrikt och ångfärja, som åtnjöte en aflöning af 960 kronor eller därunder, med undantag dock för den personal, som på grund af Kungl. Maj:ts bref den 22 juni 1904 uppflyttats i högre löneklass utan att, enligt de för uppflyttning i löneklass gällande allmänna grunder, hafva varit från och med år 1905 berättigad till dylik uppflyttning, samt

att detta lönetillägg icke skulle utgöra hinder för uppbärande af vare sig särskildt tilläggsarfvode eller aflöningsförbättring, som enligt gällande bestämmelser kunde tillerkännas vissa tjänsthafvare, eller, därest allmänt dyrtidstillägg kunde tilldelas statens tjänstemän och betjante, sådant dyrtidstillägg, hvilket dock icke finge beräknas å förberörda lönetillägg.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 91, hade herr *F. O. Berg* i Göteborg hemställt, att Riksdagen, med ändring af hvad Kungl. Maj:t i ärendet föreslagit, ville medgifva,

att ett tillfälligt lönetillägg af 120 kronor, för år räknadt, finge under år 1905 af trafikmedel tilldelas de inom järnvägsstyrelsen anställda kontorsbiträden och de betjante vid statens järnvägars distrikt och ångfärja, som åtnjöte en aflöning af 960 kronor och därunder, med iakttagande af att den personal, som på grund af Kungl. Maj:ts bref den 22 juni 1904 uppflyttats i högre löneklass utan att, enligt de för uppflyttning i löneklass gällande allmänna grunder, hafva varit berättigad till dylik uppflyttning, endast erhålla 60 kronor; samt

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.
(Forts.)*

att detta lönetillägg, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, icke skulle utgöra hinder för uppbärande af vare sig särskildt tilläggsarfvode eller aflöningsförbättring, som enligt gällande bestämmelser kunde tillerkännas vissa tjänsthafvare, eller, därest allmänt dyrtidstillägg skulle tilldelas statens tjänstemän och betjante, sådant dyrtidstillägg, hvilket dock icke finge beräknas å förberörda lönetillägg.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å den af herr Berg i ämnet väckta motionen, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Vid denna punkt hade fogats reservation af herrar *Persson* i Tällberg och *Emthén* mot viss del af utskottets motivering.

Efter föredragning af punkten yttrade

Herr Berg i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Det är gifvet, att den järnvägspersonal, som det är fråga om i nu föredragna statsutskottsbetänkande, med glädje sett, att Kungl. Maj:t på järnvägsstyrelsens förslag har velat höja deras aflöning i någon mån. Jag har varit djärf nog att väcka motion om, att denna höjning måtte blifva ännu något större. Jag har gjort detta i min egenskap af mångårig järnvägstjänsteman, i hvilken egenskap jag på mångahanda sätt kommit i beröring med järnvägsbetjante, som hafva dessa lägsta löner. Jag har därvid funnit, huru svårt det är för dem att draga sig fram på sin lilla lön.

Den ofantliga utveckling, vårt järnvägsväsen nått, har naturligtvis förorsakat, att alla dessa, som hafva att göra med järnvägsärenden, alltefter som ären gått, fått alltmera att sköta, och att deras befattningar blifvit alltmera ansvarsfulla. Det är ju visserligen så, att järnvägsstyrelsen och tjänstemännen i allmänhet leda det hela. Det gäller emellertid i detta som i alla andra fall, att det icke är fältherren ensam, som vinner slaget, utan att äfven trupperna hafva mycket betydelsefulla uppgifter att fylla. Jag tror, att de, som haft något att göra med våra järnvägsmän i allmänhet, måste erkänna, att dessa i de flesta afseenden sköta sina befattningar på ett tillfredsställande och godt

Ang. tillfällig löneförbättring för den lägst aflönade betjäningspersonalen. sätt. Det är väl då en rimlig och naturlig begäran, att de för sin ansträngande tjänstgöring skola få en såvidt möjligt tillfredsställande lön. För min del anser jag, såsom jag ock i motionen frambållit, att den nuvarande lönen för de lägst aflönade betjante är otillfredsställande.

(Forts.)

Den högsta här ifrågavarande lönen är ju 960 kronor jämte några naturaförmåner. Jag vill till jämförelse med denna aflöning nämna några löner, som utbetalas till andra kategorier af arbetare. Stufveriarbetare i Göteborg t. ex. kunna förtjäna ända till 1,200 kronor om året med vanlig arbetstid och hafva därjämte stundom öfvertidsbetaling. Jag erkänner, att en sådan arbetare har ett *mycket* strängt och styft arbete, men det är icke i någon mån jämförligt med en järnvägsbetjants mångskiftande och ansvarsfulla sysselsättning. En person, anställd vid Norra spårvägsbolaget här i Stockholm, får genast vid sitt tillträde till befattningen 1,200 kronor, och efter nio år är han uppe i 1,500 kronor. Det kan ju invändas, att dessa förare och konduktörer, åtminstone förarne, kanhända hafva en mer ansvarsfull sysselsättning än en del af de betjante, som jag i min motion talar om, men i flera afseenden äro dessa betjantes sysslor af ungefär samma beskaffenhet.

Vid spårvägarne i Göteborg erhålla förare och konduktörer genast 1,020 kronor; de åtnjuta fem ålderstillägg och äro efter 15 års tjänstgöring uppe i 1,320 kronor. Dessa få vid en tjänstgöring af öfver 9 timmar per dag en timlön af 50 öre. Dessutom ha de fri uniform och hafva hvar åttonde dag ledig.

Det är naturligt, att de enskilda järnvägarna ha satt sina löner så nära som möjligt i öfverensstämmelse med statsbanornas. Detta hindrar dock icke, att vid flera enskilda banor åtminstone en del af personalen är bättre aflönad än statens. Vid den bana jag tillhör är högsta lönen för en banmästare 1,200 kronor, vid statsbanan 1,080 kronor. (De statsbanelöner, jag nu anför, återfinnas i den tabell, som är införd på sid. 23 i statsutskottets betänkande.) En stationskarlsförman och en portvakt i Göteborg hafva vid Bergslagsbanan 1,080 kronor, vid statsbanan 960 kronor. En vagnssmörjare vid Bergslagsbanan har 900 kronor och vid statsbanorna 780 kronor. En lokomotiv- och vagnputsare, pumpare och kolvakt har vid Bergslagsbanan 840, vid statsbanorna 780 kronor. En stationskarl vid Bergslagsbanan har 840 kronor, vid statsbanorna 720 kronor. En banvakt har vid Bergslagsbanan 780 kronor, vid statsbanorna 660 kronor, allt såsom högsta lön.

I vårt grannland Danmark är lönen för motsvarande grupper 20 à 30 procent högre än vid våra statsbanor. Och såsom vi veta, tillämpas i Danmark ett system, som här i landet icke har kommit till användning. Hvarje tjänsteman och betjant vid de danska statsbanorna åtnjuta nämligen tantiem.

Ehuru jag nu gjort dessa jämförelser, kan det naturligtvis icke falla mig in att påstå, att det icke finnes folk, som ha mindre

att lefva af än dessa järnvägsbetjante. Det finnes tyvärr här i landet en mängd människor, som icke få tillräckligt betaldt för ett redligt arbete. Men dessa betjante, som jag talar om, äro statstjänare, och jag anser, att det är vår plikt att tillse, att de få skäligen lön för sitt arbete.

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

I detta sammanhang vill jag göra ännu en jämförelse, som jag hoppas icke måtte på något håll tagas illa upp. I min motion på sidan 18 uppgifver jag efter goda källor hvad som kan anses erforderligt för nödortfigt uppehälle för en familj på man, hustru och tre barn i en större stad till 1,380 kronor per år. Jag har hämtat denna uppgift ur en undersökning, som verkställdes för några år sedan nere i min hemstad. Om nu t. ex. en af de betjante, jag talar om, åtnjöte en så hög lön och man beräknade värdet af de förmåner, som en sådan betjänt har, till 380 kronor, kläder och husgeråd till 250 kronor, skatter och pensionsavgifter till 100 kronor, oförutsedda utgifter till 50 kronor, så skulle det belopp, som blefve öfver till föda, uppgå till ungefär 600 kronor. Hvar och en kan själf räkna ut, att det belopp, som då finge användas till föda, icke blefve särdeles stort. Stockholms stads fattigvårdsnämnds statistik upptager föda för en frisk person till 31 öre per dag. Och jag har fått mig uppgifvet af en fattigvårdstjänsteman, att man icke gärna kan beräkna föda för barn till just stort mindre. Enligt en sådan beräkning af 31 öre per dag och person skulle lefnadskostnaden för en familj af man, hustru och, om man antager, fyra barn uppgå till omkring 680 kronor. Jag undrar just, huru det skulle ställa sig, om familjen vore ännu större, hvilket ju icke är något ovanligt.

Så tillkommer här en sak, som naturligtvis har ett ganska stort inflytande på frågans bedömande, och det är den, att fattigvården naturligtvis är i tillfälle att uppköpa födoämnen i parti, och det gör gifvetvis, att priset blir ofantligt mycket billigare, än det blir för en person med små tillgångar. Jag vill blott nämna ett enda exempel, och det gäller priset på en tunna sill. Sillen betalas af fattigvårdsinrättningen med 11 kronor 50 öre per tunna, under det att priset på en tunna sill i vanliga fall uppgår till mera än det dubbla beloppet.

Utaf denna jämförelse kan man förstå, att dessa lägst aflönade järnvägsbetjante med familjer icke få mera än fattigförsörjning. Och detta framgår äfven af de uppgifter rörande utgifterna i mindre samhällen, som jag, med herr talmannens tillstånd, låtit utdela till kammarens ledamöter. Det är alldeles gifvet, att så klent aflönade personer som de nyss nämnda, nämligen banvakter, stationskarlar, putsare m. fl., hvilkas lägsta löner uppgå till respektive 480, 480 och 540 kronor, måste ha svårt att existera, i synnerhet på ställen, där det är så dyrt att lefva som här. Man kan då fråga, huru det kan komma sig, att dessa svagast aflönade hittills ha kunnat draga sig fram. Ja, det beror naturligtvis

Ang. tillfällig löneförbättring för den lägst aflönade betjäningspersonalen. (Forts.) därpå, att de, som man brukar säga, fått »draga åt svängremmen», att de måst försaka mycket, som jag för min del tycker, att en redlig arbetare i detta land icke skulle behöfva försaka. Vidare måste man komma ihåg, att hustrun i de flesta af dessa familjer måste genom arbete utom hemmet hjälpa till att förtjäna något. Och att detta icke kan vara till bättnad för hemmet och för barnens uppfostran, förstår en och hvar.

Det har här talats mycket om de förmåner, som järnvägspersonalen har, och särskildt statsutskottet har gjort ett stort nummer af dessa förmåner. Jag vill därför med några ord äfven beröra dem. Jag börjar då med milpenningarna. Denna förmån är ju af den beskaffenhet, att den utgår till personer, som på grund af sina resor måste intaga måltiderna utom hemmet och därigenom naturligtvis tillskyndas utgifter. Jag tror icke, att de få mycket kvar af sina milpenningar. I sammanhang härmed vill jag meddela, att i den tabell, som finnes på sidan 154 i den kungl. propositionen, järnvägsstyrelsen upptagit milpenningar åt 20 vagnssmörjare, som faktiskt icke erhålla några sådana, på den grund att de icke resa.

Den beklädnadsersättning, som järnvägsbetjante erhålla, är icke heller den annat än en skälig ersättning för den ofantliga slitning af kläder, som hvar och en, som sett deras arbete, måste erkänna, att de äro utsatta för. Så ha de fri bostad och vedbrand eller också 20 procent af lönen i inkvarteringsersättning, och det är ju en ganska stor förmån. Men såsom man af den kungl. propositionen kan inhämta, räcka ofta dessa 20 % icke till. Det är nämligen så ofantligt olika med afseende på hyrorna och vedprisen i olika landsdelar. Därtill kommer, att de, som få fri bostad, icke åtnjuta något dyrtidstillägg. För min del anser jag icke, att dessa förmåner äro så stora, att de kunna tillfredsställande motivera statsutskottets uttalande, att man kan ifrågasätta, huruvida någon löneökning borde förekomma till följd just af dessa extra förmåner.

Herr talman! Det är mig obegripligt, huru statsutskottet kunnat så snävt och knapphändigt, som skett, affärda min motion. Ännu obegripligare är det dock, att utskottet så litet behjärtat dessa lägst aflönade grupper af järnvägsbetjante ställning, att utskottet ansett sig kunna draga i tvifvel till och med, huruvida den af Kungl. Maj:t föreslagna mindre löneökningen verkligen vore af behöfvat påkallad. Till min glädje har jag emellertid funnit, att åtminstone två statsutskottsmedlemmar reagerat mot denna del af utskottets motivering.

Mot min motion har gjorts en erinran, och det är den, att genom densammas antagande den högsta af de här ifrågavarande lönegraderna komme att sammanfalla med nu existerande närmast högre lönegrad. Detta hinder för motionens framgång torde emellertid vara lätt afhjälpt. Jag har beslutat mig för att vidtaga

en liten ändring i mitt yrkande. Jag är nämligen fullt öfvertygad om det berättigade i min framställning, och jag hoppas, att många i denna kammare skola befinnas vara med mig liktänkande, hvar för jag icke drager mig för att yrka, att Riksdagen, med ändring af hvad Kungl. Maj:t i ärendet föreslagit, ville medgifva, att ett tillfälligt lönetillägg af 60 kronor, för år räknadt, må under år 1905 af trafikmedel tilldelas de inom järnvägsstyrelsen anställda kontorsbiträden och de betjante vid statens järnvägars distrikt och ångfärja, som åtnjuta en aflöning af 960 kronor och därunder, samt att ett liknande lönetillägg af 120 kronor för år räknadt må tilldelas dem af samma personal, som åtnjuta 900 kronor och därunder, med iakttagande af att den personal, som på grund af Kungl. Maj:ts bref den 22 juni 1904 uppflyttats i högre löneklass utan att, enligt de för uppflyttning i löneklass gällande allmänna grunder, hafva varit berättigad till dylik uppflyttning, endast erhåller 60 kronor; äfvensom att detta lönetillägg, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, icke skall utgöra hinder för uppbärande af vare sig särskildt tilläggsarfvode eller aflöningsförbättring, som enligt gällande bestämmelser kan tillerkännas vissa tjänsthafvare, eller, därest allmänt dyrtidstillägg skulle tilldelas statens tjänstemän och betjante, sådant dyrtidstillägg, hvilket dock icke får beräknas å förberörda lönetillägg.

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

Herr Lindgren i Örebro: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta begagna tillfället att uttala mina sympatier för herr Bergs föreliggande motion.

Jag ber att få påpeka, att dessa betjante vid statens järnvägar, som äro lägst aflönade, dock ha ett hårdt och ansträngande arbete: de måste arbeta såväl söndag som hvardag äfven emellanåt om nätterna och i alla väder, och deras arbete är också mycket ansvarsfullt.

Man fordrar af dem — och det med rätta — punktlighet och plikttrogenhet. Men om de skola kunna arbeta med glädje och lust och riktigt passa på tiden, borde de slippa att ha brödbekymmer och att sakna det nödvändiga. Ty de kunna ju i alla fall icke förtjäna något extra.

Jag har af en stationskarl fått några uppgifter på huru hans inkomster och utgifter ställde sig för år. Därpå framgår, att en stationskarl tillsättes med 45 kronor i månaden, hvilket gör 540 kronor per år, i inkvarteringsersättning erhåller han 108 kronor och i beklädnadsersättning 120 kronor, eller tillsammans i ett för allt 768 kronor. Hvad utgifterna beträffar, så måste han betala till pensions-, enke- och pupillkassan 41 kronor 40 öre, i krono- och stadsutskylder 26 kronor 63 öre, i hyra för sin lägenhet 204 kronor samt för vedbrand 85 kronor. Då får han öfver till mat och kläder m. m. 410 kronor 94 öre.

Låt vara, att detta räcker för honom, om han är ensam, men huru ställer det sig, om han, såsom önskligt och antagligt vore,

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*
(Forts.)

är gift och har hustru och kanske barn? Huru går det då att lefva på dessa 410 kronor 94 öre? Han får naturligtvis aldrig råd att köpa en bok eller en tidning, och något nöje eller någon förströelse skola vi aldrig tala om. Det är tungt att arbeta under sådana förhållanden. Om sjukdom tillstötter och andra motgångar komma emellan, finnes det ingen möjlighet för honom att kunna lefva ordentligt. Han får sätta sig i skuld för att kunna lefva, och det med tanke att snart sagdt aldrig kunna återbetala det han är skyldig. Det är under sådana förhållanden icke uppmuntrande att bilda eget hem, men huru ofta tala vi icke om den s. k. egnahemsfrågan med önskan att tillfälle till att bilda egna hem allmänt kunde beredas innebyggarna i vårt kära fosterland?

Här har nämnts, att aflöningarna äro högre i Danmark och likaså i Norge för järnvägsbetjante. Jag tror dessutom, att de kunna lefva billigare i båda dessa länder, åtminstone gäller detta Danmark.

En ärad talare nämnde för några dagar sedan, då frågan var om att lämna anslag till låneunderstöd åt fattiga fiskare, att han ansåg, att ett sådant anslag vore ett anslag till det inre försvaret. Jag tror, att samma ord med rätta kunna tillämpas äfven härvidlag. Om vi lämna anslag till dessa lågt aflönade statstjänare, blir det säkerligen ock ett anslag till det inre försvaret. Ty vi behöfva fosterlandsälskande män, när det gäller att försvara vårt fosterland, och kärlek till hem och fosterland, det får man bäst, om man i sitt eget land kan lefva så, att man har sin ordentliga bergning. Då stannar man kvar hemma i landet och reser icke till Amerika, som så många tusental gjort, just därför att de haft för litet att lefva af här hemma.

Jag skall icke uppta tiden så mycket med att anföra siffror, men jag vill endast påpeka, att i en skrifvelse, som jag erhållit, påvisas, att i det fall att lönen för en stationskarl är bestämd till 660 kronor, få han och hans familj, förutsatt att den utgöres af hustru och 4 barn, till mat för hvarje dag endast använda 30 öre för person; till kläder för hustrun beräknas högst 35 kronor och till kläder för hvarje barn högst 25 kronor per år. — Det är icke så lätt att kunna lefva på en så ringa aflöning; ingen af oss kanske kan den konsten. Bristen i detta fall blifver ändå 253 kronor 12 öre årligen.

En annan beräkning i samma skrifvelse ger vid handen, att om en stationskarl med hustru och 6 barn har 720 kronor om året i inkomst, måste familjen lefva på 25 öre om dagen för person, och då beräknas för hustrun endast 30 kronor om året till kläder. — Jag tror ingen af oss skulle känna sig nöjd med något sådant. I detta fall blir bristen icke fullt så stor, men i alla fall 244 kronor.

Jag tror, att om man skall kunna få folket i vårt kära fosterland belätet med sin ställning, är det af vikt, att åtminstone

staten — att börja med — lagar så, att dessa statstjänare, som ha så litet att lefva af, få det någorlunda bekymmerfritt och att de kunna lefva ordentligt, ty annars lämna de sitt land och fara till främmande länder.

Jag ber på anförda grunder, herr talman, att få för min del instämma i samma yrkande, som motionären nyss gjorde.

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*
(Forts.)

Häruti instämde herr *Brock*.

Herr Persson i Tällberg: För min del har jag ingenting att erinra emot den hemställan, som utskottet har föreslagit i förevarande punkt. Men, såsom herrarne finna, har jag däremot reserverat mig emot motiveringen. Jag anser mig då böra angifva, hvaruti min afvikande mening består.

Utskottet säger på sid. 37 följande: »Ehuru med hänsikt till de särskilda förmåner, som tillkomma här ifrågavarande betjante, det med skäl kan ifrågasättas, huruvida det föreslagna lönetilläggets beviljande är af förhållandena verkligt påkalladt» etc. Jag för min del återigen anser, att dessa betjantes förhållanden äro sådana, att det af Kungl. Maj:t föreslagna lönetillägget verkligen är af behofvet påkalladt; och då kan jag naturligtvis icke vara med om att gilla denna utskottets motivering.

Det är därför jag, utan att ingå i någon som helst kritik af hvad de båda föregående talarne yttrat, sålunda, herr talman, skall anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan, men med ogillande af dess motivering.

Herr *Emthén* instämde häruti.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Jag skulle hafva kunnat inskränka mig till att helt kort instämma i det yrkande, som motionären här haft; men jag skall ändock be att få foga några ord till detta instämmande.

Man kan icke undgå det intrycket, då man jämför med hvarandra de belopp, med hvilka staten aflönar sina tjänare i olika grader, de högre såväl som de lägre och särskildt de lägsta, att det är en bra stor skillnad mellan de löner, som i hvarje fall utbetalas. Jag vill icke påstå, att staten betalar sina högre tjänstemän för mycket. Men man kan knappast undgå att finna, att den aflöning, som staten ger den lägsta personalen i statstjänsten, icke står i rimligt förhållande till de högre tjänstemännens löner.

Motionären har tillika visat oss, att de belopp, som af staten betalas till den personal, hvarom nu är fråga, i verkligheten åtminstone i många fall också understiga de lönebelopp, hvilka betalas dels i andra länder till motsvarande tjänsteinnehafvare, dels till arbetare i enskild tjänst.

Jag kan icke finna det vara staten värdigt att handla efter

Ang. tillfällig löneförbättring för den lägst aflönade betjäningspersonalen. den principen, att dessa järnvägsbetjante, hvilka onekligen hafva en ansvarsfull tjänstgöring — en tjänstgöring, på hvilken mångas lif och välfärd bero — skola aflönas med det minsta möjliga. Men man måste medgifva, att det är det minsta möjliga, när denna personal skall börja med så låga aflöningsbelopp som 480 kronor plus hyresersättning eller bostad.

(Forts.)

Jag skall icke inlåta mig i någon statistisk utredning af hvad som erfordras för en familj eller hvad som är det minsta, hvar på en familj kan lefva. Men jag har velat ge uttryck åt den allmänna uppfattningen, att den lägsta personalen i statens tjänst, särskildt i detta fall järnvägspersonalen, är för lågt aflönad, och att det icke är lämpligt eller klokt, att staten placerar sig, så att säga, i sista ledet bland arbetsgifvare, när det gäller aflönande af den kroppsarbetande personal, som är anställd i dess tjänst. Det är också på denna grund, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till det förslag, som framställts af motionären. Jag ber särskildt att få påpeka, att förslaget, i den form, hvari det af honom nu är framlagdt, är sådant, att en af de förnämsta stötestenarne mot hans ursprungliga yrkande kan anses undanröjd. Såvidt jag kunnat finna af det utlåtande järnvägsstyrelsen afgifvit, var ett af dess skäl mot en aflöningsförhöjning till 120 kronor i förevarande fall det, att en lönegrad därigenom skulle bortfalla, och att den skillnad, som borde förefinnas mellan två tjänstegrader, icke skulle komma att upprätthållas.

Men med den modifiering, som motionären senast gjort, finnes icke längre detta skäl mot bifall till hans hemställan, hvartill jag, som sagdt, yrkar bifall.

I detta anförande instämde herrar *Matsson, Andersson* i Baggböle, *Granlund, Hellström, Holmgren, Ohlsson* i Halmstad, *Wavrinsky* i Stockholm, *Sternner, Janson* i Bråten, *Johansson* i Öija, *Broomé* i Bärslöf, *Larsson* i Lund och *K. G. Karlsson* i Göteborg.

Herr Sjö: Ja, herr talman, det är nog icke angenämt att uppträda i en så ömtålig fråga som den föreliggande, då man hör så många vackra ord uttalas till förmån för en högre aflönning för dessa järnvägsbetjante.

Men oakadt detta, finner jag det vara min plikt att uppträda och försvara utskottets hemställan, då jag är en af dem, som varit med om att tillstyrka bifall till det kungl. förslaget.

Hvad nu beträffar den af två reservanter inom utskottet klandrade motiveringen, hvilken äfven motionären kritiserat, så får jag säga, att jag inom utskottet var af samma åsikt som dessa reservanter och icke ville ha in denna motivering, men när jag fick in i klämman hvad jag önskade, lät jag mina betänkligheter i detta afseende falla. Och jag tror för öfrigt, att det icke är

farligare med motiveringen, än att den gärna kan få stå kvar. Större saker än så kan man tvista om, utan att behöfva reservera sig.

Det är nu icke längre sedan än år 1897, då en liknande fråga var före. Då reglerades såväl tjänstemännens som betjäntes vid statens järnvägar löneförhållanden. Denna lönereglering föregicks af en ganska grundlig utredning i frågan. Kungl. Maj:t utsåg sakkunniga personer att sammanträda och öfverlägga i denna viktiga fråga, och efter en ganska lång och grundlig utredning kommo dessa till det resultat, att de enades om ett förslag till lönereglering, hvilket därefter ingafs till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t i sin ordning anbefallde järnvägsstyrelsen att yttra sig i ärendet. Så skedde också; efter det järnvägsstyrelsen granskat och yttrat sig i frågan, återkom densamma till Kungl. Maj:t, som, efter det att Kungl. Maj:t och regeringen öfversett förslaget samt gjort sina anmärkningar och tillägg, öfverlämnade detsamma till Riksdagen, hvilket, som sagdt, skedde för 8 år sedan. Förslaget genomgick därefter skärselden både i vederbörande utskott och i kamrarne samt antogs således. De löner, som då bestämdes af Riksdagen, ansågos vara ganska väl tilltagna. En löneklass, banvakternas, ansåg Riksdagen emellertid icke vara nog tillgodosedd i förslaget, hvarför denna löneklass fick en ytterligare löneförbättring per man af 60 kronor årligen. Med anledning häraf dröjde det icke längre än till nästa års riksdag — riksdagen 1898 således — förrän till Riksdagen inkom en framställning, att, enär vid den skedda löneregleringen banvakterna fått högre aflöning än stationskarlarne, dessa senare också skulle få förhöjd aflöning, något som ock vid samma 1898 års riksdag beviljades. Till följd af att stationskarlarne sålunda fått högre lön, inkom sedermera till 1899 års Riksdag en framställning om att kolvakter, lokomotiv- och vagnputsare och en annan betjänteklass skulle erhålla ytterligare löneförhöjning, högre än de fått vid 1897 års riksdag, som ock bifölls. Och nu i några år ha icke allenast tjänstemännen, utan äfven betjante vid statens järnvägar kommit i åtnjutande af dyrtidstillägg. Vidare hafva, såsom herrarne nog samt sett af handlingarne, för blott ett halft år sedan 1,390 betjante flyttats upp i en högre löneklass och därigenom blifvit bättre tillgodosedda, än de förut voro. Häraf finna herrarne, att Riksdagen, Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen gjort allt hvad de kunnat för att, undan för undan, förbättra dessa betjäntes aflöningsförhållanden.

Man kan heller icke med fog säga, att betjäntes löner äro låga. Det kan visserligen, om man blott fäster sig vid de lägre, begynnelselönerne, tyckas, att dessa icke äro så höga; men med åren komma ju betjante upp i högre lönegrader. Så till exempel kan ju en eldare omsider komma upp ända till 1,548 kronor per år och därutöver; en vagnsmörjare — det är nog icke så svårt att kunna sköta en vagnsmörjares åligganden — kan få ända till

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjäntes-
personalen.*

(Forts.)

Ang. tillfällig löneförbättring för den lägst aflönade betjäningspersonalen.
(Forts.)

1,440 kronor och däröfver, en vagnputsare 1,032 kronor, och här till kommer fri bostad. Pumpare och kolvakter få 1,056 kronor, konduktörer 1,584 kronor — ja, ibland betydligt mera — och packmästare 1,452 kronor o. s. v. De få visserligen lägre löner att börja med, och det är ju dessa lägre lönegrader, som motionären fäst sig vid; men man får väl lof att belysa saken också från en annan sida, nämligen att för dessa betjante, om de äro plikttrogna och dugliga i sin tjänst, lönerna blifva med årens lopp rätt väsentligt höjda, och jag frågar herrarne, om icke dessa höjda löner äro, i betraktande af de kompetensvillkor, som ställas upp för järnvägsbetjante, ganska aktningsvärda. Ja, jag tror mig kunna försäkra, att det finns många hemmansägare, som, om de finge sådana löner som de, hvilka nu utbetalas till järnvägsbetjante i vissa lönegrader, helt säkert skulle sälja sina små hemman och taga plats vid järnvägen, och att de icke allenast skulle vara tack-samma för en sådan plats, utan till och med betala något för densamma.

Min ärade vän här framför mig, herr Johansson från Jönköping, framhöll upprepade gånger, hurusom det icke skulle vara staten värdigt att aflöna sina betjante på det sätt, som nu äger rum i fråga om järnvägsbetjante. Jag däremot anser, att staten härvidlag handlar fullt värdigt. Riksdagen och Kungl. Maj:t hafva, så godt de skäligen kunnat och bort, tillgodosett järnvägsbetjantes fordringar, och ville äfven motionären samt de, hvilka förordat hans motion, se frågan från denna enligt min åsikt rätta synpunkt, så skulle de också finna, att järnvägsbetjante äro rätt bra betalda. Staten — Riksdagen i främsta rummet, men äfven Kungl. Maj:t — måste se till, att den får något igen af de stora kapital, som nedlagts i statens järnvägar, så att icke allt går åt till dessa betjante. Vi skola också komma ihåg, att i deras löneförmåner ingå äfven något annat än de löner, som de nu omnämnts hafva; de hafva också andra fördelar, som icke äro så obetydliga. Bland annat har en del af dessa betjante ersättning t. ex., för det de se efter och förvara en del materiel, som tillhör järnvägen. Vidare hafva de fri läkarvård, fri medicin, fria resor m. m. Detta är sådana fördelar, att det sannerligen icke finns många personer, som hafva så stora fördelar, ehuru de kanske innehafva befattningar med ungefär lika stora kompetensfordringar som dessa järnvägsbetjante.

Hur man än ser denna fråga, så tror jag, att herrarne skola gifva oss i statsutskottet rätt, då vi tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag i den punkt, som nu föreligger till afgörande, och till hvilket förslag jag, herr talman, nu anhåller om bifall.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Då jag i likhet med en föregående talare kan åberopa mig på mångårig kännedom om förhållandena vid järnvägen, så skall jag be att få säga några ord.

Först skulle jag då vilja påminna om att en stor del af den personal, hvarom frågan nu rör sig, icke har kommit i åtnjutande af det dyrtidstillägg, som de flesta af statens tjänstemän fått under de senare åren. Detta, enär de allra flesta af dessa järnvägsbetjante, t. ex. banbevakningspersonalen, ju ha bostad in natura, hvilket utgör hinder för erhållande af dyrtidstillägg.

Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.
(Forts.)

Ett annat skäl, hvarför jag skulle vilja på det vänligaste hemställa till kammaren, att den behjartar den föreliggande motionen, är det, att en del enskilda järnvägar har kunnat åt sin personal i motsvarande klasser betala just den högre aflöning, som motionären begär. Denne har förut, i sitt anförande här, omtalat, att en enskild järnväg, som löper genom våra hembygder, betalar åt sin lägre tjänstepersonal 120 kronor mera, än staten betalar till sina järnvägsbetjante i motsvarande klasser och grader. Jag tycker därför, att herrarne borde behjarta den väckta motionen. Det är visserligen ingen ringa summa, som skulle drabba staten genom ett bifall till densamma. Men vi offra ju större summor, än det här är fråga om, för långt mindre behjartansvärda ändamål; och så böra vi väl äfven tänka något på den glädje och den tillfredsställelse, som genom bifall till motionärens framställning skulle spridas bland dessa järnvägsbetjante och deras familjer, som ständigt få dragas med stora svårigheter för att nödtorftigt kunna slå sig ut.

Jag vill därför på det allra varmaste vädja till herrarne att bifalla det yrkande, som framställts af den förste ärade talaren, motionären herr Berg, nämligen ett bifall till hans motion, med den ändring däri, som han framställde i sitt yttrande.

Med herr Jansson i Edsbäcken förenade sig herrar *Hammarström*, *Forssell* och *Bromée* i Billsta.

Herr Persson i Malmö: Herr talman! Det är ju helt naturligt, att det ärende, som nu behandlas, har väckt uppmärksamhet bland statens järnvägsbetjante och föranledt dem att söka sätta riksdagsmännen in i deras förhållanden. Jag förmodar nämligen, att så är fallet, därför att jag för min del fått från järnvägsbetjante i Malmö emottaga ett bref, däri de framhålla sin ställning, och jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle tala något om innehållet i detta bref.

Då statsutskottet motiverat sitt afslagsyrkande bland därmed, att »det med skäl kan ifrågasättas, huruvida det föreslagna lönetilläggets beviljande är af förhållandena verkligen påkalladt», så vill jag omtala, att jag tillika emottagit en aflöningslista, som upprättats för en del statens järnvägars personal i Malmö. På denna aflöningslista står upptagen en person, som antogs till ordinarie stationskarl i januari 1899 och som således nu i öfver sex års tid tjänstgjort som ordinarie. Han blef från och med den

*Ang. tillfällig
löneförbät-
ring för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen*
(Forts.)

1 januari i fjol delaktig i det då beviljade extra lönetillägget och har i mars förra året befordrats från stationskarl. Han uppbär nu i januari 1905 en aflöning af 55 kronor i månaden, eller 660 kronor om året. Det kan visserligen synas, som om denna siffra icke vore så låg, men jag ber herrarne komma ihåg, att från denna aflöning afgår en hel del. Så t. ex. får han betala 2 kronor 11 öre till pensionsinrättningen samt 1 krona 90 öre till änke- och pupillkassan. Dessa belopp är han ovillkorligen skyldig att betala, och de afdragas vid aflöningen, så att han faktiskt bekommer blott 50 kronor 99 öre. Men vidare har han låtit lifförsäkra sig för 1,000 kronor för att försöka, i den mån för honom såsom mindre löntagare är möjligt, trygga sin hustru och sina barn, ifall han skulle falla ifrån, och för denna lifförsäkring får han betala en premie af 2 kronor 11 öre i månaden. Han tillhör dessutom järnvägspersonalens begravningskassa och får i afgift till denna betala cirka 80 öre i månaden. Han får således kvar af sin aflöning endast 48 kronor 8 öre. Utom denna inkomst per månad åtnjuter han fri bostad samt kostnadsfri beklädnad (uniform). Det synes mig nu, som om man icke behöfver vara så värst duktig räknemästare för att kunna förstå, att en person, tillhörande järnvägsbetjante i Malmö och med en sådan aflöning, skall hafva det synnerligen svårt, minst sagdt, att kunna klara sig, att kunna göra rätt för sig och att kunna lämna så pass mycket åt sin familj, att denna erhåller så mycken näring, som är erforderlig, för att barnen skola kunna växa upp till dugliga arbetare. Det exempel, jag nu anført, synes mig tillräckligt tala för behofvet af en löneförbättring åt de lägst ställda järnvägsbetjante.

Bland andra meddelanden, som till mig inkommit, har ett af dem innehållit uppgifter om öfriga förmåner för järnvägsbetjante än den kontanta lönen, och jag vill begagna tillfället att tala något äfven om dessa förmåner. Det finnes där nere — låt oss säga på sträckan mellan Eslöf och Malmö för att icke alltför nära bestämma platsen — en banvakt, hvars stuga redan år 1898 beslöts skola repareras. Men först år 1904 blef detta reparationsarbete utfördt. Innan detta skedde, var stugan till den grad bofällig, att familjen måste vid regntillfällen flytta sängen från sin vanliga plats i rummet till ett annat hörn, där taket var något tätare, så att regnet icke trängde igenom. Under hela tiden från 1898 till 1904 befann sig banvaktstugan i detta skick. Nu är det visserligen långt ifrån alla — eller ens flertalet vill jag hoppas — banvaktstugor, som äro så bristfälliga som den jag nyss omtalat, men att i alla fall *en* sådan kunnat få blifva i så dåligt skick en så lång tid, innan den reparerades, gör väl antagligt, att allt härvidlag icke är så bra bestäldt, och det vore skäl i att vederbörande inom järnvägens förvaltning följde med dessa förhållanden något närmare och icke lämnade detta uteslutande åt bannmästare eller deras närmaste öfverordnade.

Här omnämnes äfven en person, som varit anställd som banvakt i 27 år och under denna tid själf på egen bekostnad åt sig låtit uppföra en liten byggnad. Han bortflyttades emellertid mot sin vilja till en annan plats. Då den plats, han lämnat, sedermera af någon anledning blef ledig ånyo, sökte han få komma tillbaka till densamma. Bandirektören svarade dock härpå, att hans ansökan om återflyttning icke kunde beviljas, men att han som ersättning för den byggnad, han låtit uppföra, erhöile 500 kronor. Jag omtalar detta därför, att det har ett visst samband med det förra exemplet, som jag omnämnde. Då den förstnämnde banvakten erinrade om stugans dåliga tillstånd och begärde reparation, svarade man, att man icke hade några medel, ty Riksdagen vore så snål, och att man därför icke kunde göra något åt saken. Vid det andra tillfället kunde man, ehuru det, såvidt jag känner till, icke finnes något anslag för sådant ändamål, lämna ut 500 kronor — och detta till på köpet för ett arbete, som var utfördt flere år dessförinnan, nämligen för den byggnad, som måste lämnas af banvakten därför att förflyttning ägde rum.

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

Det är en annan löneförmån, som järnvägsbetjante åtnjuta, och jag vill begagna tillfället att tala något äfven om denna förmån. Det är nämligen så, att stationskarlar och stationskarlsförmän, som äro anställda vid växling — och, om jag ej misstager mig, äfven vid godsmagasin —, erhålla en extra aflöning af 5 kronor i månaden, hvilket utgör mellan 16 och 17 öre om dagen. Nu är det så, att om någon af dessa betjante är borta från arbetet, t. ex. är sjuk eller har permission eller arbetar på annan plats än där denna extra förmån är beviljad, drager man från de 5 kronorna af hvad som bör falla på de dagar, då arbetaren af dylik anledning varit borta. Afdraget per dag belöpte sig således till mellan 16 och 17 öre, och sådant var förhållandet ända till förra året. Men då passade vederbörande på och jämnade upp afdraget till fullt 17 öre per dag. Om således en stationskarl, som tjänstgör vid växlingen, är sjuk en hel månad och icke kan arbeta under denna tid, så afdrages från aflöningen 10 öre för månaden, som stationskarlen går förlustig. Detta är visserligen ett litet belopp, men det kan vara kännbart ändå. Jag tror för öfrigt, att det är malplacerad sparsamhet att göra dessa afdrag, ty jag är öfvertygad om att bokförings- och kontrollkostnaderna därför gå till ett högre belopp, än det som statsverket inbesparar genom afdrag af dessa 17 öre per dag.

Då den ärade representanten för statsutskottet började sitt anförande, syntes det, som om han för sin del ville taga afstånd från utskottets nyssnämnda yttrande, att »det med skäl kan ifrågasättas, huruvida det föreslagna lönetilläggets beviljande är af förhållandena verkligen påkalladt», men fortsättningen af hans anförande tycktes snarare gå i den riktningen, att han försvarade

Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.
(Forts.)

detsamma och ansåg, att statsutskottets yttrande var fullt korrekt och på sin plats.

Jag skall icke länge uppehålla tiden med detta utskottets yttrande, utan ber endast att få i denna sak hänvisa till ett annat yttrande, som — om kammaren vill reflektera på saken — synes mig mera värdigt, nämligen det yttrande i den kungl. propositionen af statsrådet och chefen för civildepartementet, som lyder sålunda: »De betjante, som nu äro i fråga, uppbära nämligen för närvarande en aflöning, hvilken, jämväl inberäknadt det till vissa af dem nu utgående eller, hvad afser innevarande år, föreslagna dyrtidstillägg, svårigen kan anses motsvara de högt upprässade lefnadskostnaderna. Härtill kommer, att den tjänstgöring, som af dessa betjante kräfves, i allmänhet är mer än vanligt slitande och på samma gång i flera fall af den ansvarsfullaste art.» Det synes mig, som om Riksdagens Andra Kammare, om den betänker detta yttrande, hvilket jag anser riktigt och sannt och i hvilket jag för min del ber att få instämma, icke borde kunna göra annat än bifalla det förslag, herr Berg nu framlagt, med ändring af det i motionen gjorda yrkandet. Det synes mig, som Riksdagen bör se till, att de statsbetjante, som hafva den tyngsta arbetsbördan och den längsta arbetsdagen, erhålla en sådan lön, att de kunna tillfredsställa de naturenligen lefnadsbehofven och gifva kroppen tillräcklig näring, och icke behöfva blifva utslitna i förtid och anlita den förmån, som den ärade statsutskottsrepresentanten nyss omnämnde, nämligen förmånen af fri läkarevård och fri medicin.

Jag har äfven någon kännedom om denna förmån, och jag vet, att den bland järnvägsbetjante icke värderas så synnerligen högt. Det är kanske icke alldeles lämpligt att här tala något vidare om denna sak, då det skulle taga för lång tid att framlägga skäl och bevis, på samma gång det är olämpligt, att kasta ut påståenden, som stå obevisade. Men faktum är, att flertalet järnvägsbetjante hellre skulle se att de finge en minimal ersättning kontant i stället för denna fria läkarevård och denna fria medicin. Ty det finnes en hel del betjante, som, då de verkligen äro i stånd att betala läkare, föredraga att vända sig till en läkare, som de hafva förtroende för, eller som är specialist på det sjukdomsområde, det gäller.

Alla skäl, både billighet och rättvisa, synas tala för denna framställning om högre aflöning, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till det af herr Berg framställda yrkandet.

Häruti instämde herrar *Branting*, *Thylander* och *Larsson* i Västerås.

Herr Beckman: Herr talman, mina herrar! Sedan jag begärde ordet, hafva de blomstermålningar i fråga om järnvägs-

betjantes löner, som den ärade statsutskottsledamoten gjorde, blifvit så grundligt belysta, att jag icke har mycket att tillägga.

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

Jag blef högeligen förvånad öfver att af den ärade statsutskottsledamotens framställning finna, att järnvägarnes ekonomiska förvaltning, enligt hans åsikt borde baseras på att deras personal finge så låg betalning, att »det blefve något öfver», såsom han yttrade... Jag ser att han protesterar. Kanske jag har missförstått honom? Då får han godhetsfullt själf upplysa därom. Nog bör väl dock, mina herrar, någon annan utväg finnas än att göra besparingar på denna sida? Ty hvad just särskildt angår lönerna till dessa betjante, så får jag för min del säga, att påståendet, att dessa löner icke, sådana de nu äro, kunna annat än anses allt för låga nu, blifvit bestyrkt på ett sådant sätt, att det är omöjligt att bestrida detsamma.

Jag skall nu, herr talman, endast tillägga, att jag anser, att staten såsom arbetsgifvare icke blott har skyldighet att med fulla värdet betala det ansvarsfulla arbete, som presteras af denna personal, i hvars händer så många människors lif och trygghet hvilar, att betala detta arbete så, som dylikt arbete i allmänhet betalas, utan ock att staten därjämte är pliktig att betala detta arbete så, att staten framstår såsom den ledande kraften bland arbetsgifvarne och går i spetsen för dem. Staten framför allt bör aflöna dessa sina arbetare, som vaka öfver andras lif och säkerhet, så, att de icke slita ut sig i fäfång kamp mot nöd och umbäranden, såsom nu faktiskt ofta är fallet. Jag anser det hela vara en rättfärdighetsfråga. Och vi kunna icke komma ifrån detta rättfärdighetskräf med att säga, att vi måste iakttaga den största sparsamhet. Må vi iakttaga sparsamhet — detta är vår rätt och vår plikt — men låtom oss också lära oss att inse, att den ädlaste och bästa sparsamheten icke bedrager visheten! Men så skulle bli fallet, om vi här på grund af ekonomiska hänsyn i stället för att följa rättvisans kraf, vägrade att gifva dessa arbetare hvad som verkligen enligt min öfvertygelse är deras rätt.

Det är således på grund af det ansvar, som hvilar på denna personal, och den *plikt*, som staten har emot densamma, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till det af herr Berg framlagda förslaget.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Stockholm, *Eklund*, *Byström*, *Staaff*, friherre *De Geer*, *Pettersson* i Södertelje, *Höjer*, *Persson* i Arboga, *Ljunggren*, *Kvarnzelius*, *Sandin*, *Collvin*, *Broström* och *Starbäck*.

Friherre Bonde: Herr talman! Jag begärde ordet i samma ögonblick som herr Beckman, och det var på grund af det yttrande, som här fälldes af representanten för statsutskottet. Herr Beckman har nu framkommit med ungefär detsamma, som

Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.

(Forts.)

jag ämnat yttra, och jag vill icke upprepa det, utan jag skall endast göra några tillägg.

Jag fäste mig vid samma yttrande af herr Sjö, som herr Beckman särskildt bemötte. Herr Beckman trodde emellertid, att han möjligen kunde hafva missuppfattat yttrandet. Och har herr Beckman missuppfattat detsamma, har äfven jag gjort det. Den ärade representanten för statsutskottet yttrade nämligen, att man måste se till, att icke alla inkomster af järnvägarne uppslukas af aflöningar till järnvägsbetjäningen — jag fattade åtminstone uttrycket så —, och att man därför borde akta sig för alltför stor förhöjning i detta fall. Jag instämmer i det nyss fällda yttrandet af herr Beckman, att det vore en ytterst dålig besparing, om man sökte göra den just på detta håll.

Den ärade representanten för statsutskottet framhöll äfven, att dessa järnvägsbetjante dock hafva ganska lysande förhållanden, ty de kunna med tiden nå upp till rätt afsevärda löner. Det är dock icke dem, som hafva nått upp till dessa löner af resp. 13, 14 å 15 hundra kronor, som förslaget afser, utan detta afser de lägre lönegraderna. Det är visserligen godt och väl, att en person kan nå upp till en bättre ställning, men innan han når denna, behöfver han ock existera, han behöfver hafva något mera än det allra minsta existensminimum, som ofta understiger hvad som man kan kalla ett »existensminimum».

Jag tror, att lönetillägg verkligen är af behovet påkalladt och ingalunda, att det, såsom det står i utskottets motivering, med skäl kan ifrågasättas, huruvida det föreslagna lönetilläggets beviljande är af förhållandena verkligen påkalladt. Detta har Kungl. Maj:t äfven insett och därför framkommit med sitt förslag.

En motionär har emellertid ansett, att detta belopp borde något höjas. Jag instämmer till fullo med motionären. Jag tror, att det är en allmän, berättigad önskan hos alla dessa lägre järnvägsbetjante, som hafva ett så ansvarsfullt kall, att de måtte erhalla något förhöjd lön.

Då en talare anför, att en petition från dylika betjante kommit honom tillhanda, anser äfven jag mig skyldig att för kamraren omtala, att jag här har i min hand en dylik skriftelse från järnvägsbetjante, som anhålla om mitt understöd för det förslag, som här gjorts till deras förmån. Och det är med nöje jag tillmötesgår denna framställning, då jag på det sättet här kan få föra talan för många, som här äro orepresenterade.

Den ärade representanten för statsutskottet sade äfven, att om lönerna för dessa järnvägsbetjante blefve så lysande, att de finge dessa 120 kronor mera i lön, så skulle många hemmansägare önska sälja sina hemman och blifva järnvägsbetjante. Ja, det kan ju hända att det finnes sådana hemmansägare, men det är icke alltid sagdt, att de äro kompetenta att söka dessa befattningar, för hvilka aflöningen skulle nu höjas med 120 kronor.

Då jag således finner, att alla skäl tala för att bereda dessa lägst aflönade tjänsteinnehafvare vid statens järnvägar en bättre ställning, dessa män, åt hvilka vi vid så många tillfällen anförtro våra lif och hvilka hafva så viktiga uppdrag att fylla, ber jag att få instämma i det yrkande, som under öfverläggningen blifvit framställt af herr Berg.

*Ang. tillfällig
löneförbättring för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

Herr *Hörnstén* instämde häruti.

Herr Thorsson: Herr talman! Den ärade utskottsledamoten herr Sjö sökte under sitt försvar för utskottets utlåtande visa, att nu, sedan Riksdagen senast beviljade en uppflyttning af betjante, som befunnit sig på det lägsta lönestadiet, Riksdagen enligt hans uppfattning gjort allt, hvad man rimligen kan fordra af densamma, och han ansåg, att den nu af statsutskottet tillstyrkta ytterligare förhöjningen var så att säga påbröd, som de egentligen icke förtjänt.

Då man fastställer lön för en arbetare eller en kår af arbetare, får man emellertid icke se endast på de lönebelopp, som skola utbetalas, utan man måste med lönen jämföra de skyldigheter, man pålägger den personal, om hvilken det är fråga. Jag vill då fästa uppmärksamheten på 54 § i reglementet för tjänstgöringen vid statens järnvägar, där det heter, »att en hvar, som blifvit till ordinarie befattning antagen, skall tjänstgöra *när och hvar hälst han beordras* och får icke utan styrelsens tillstånd åtaga sig annat uppdrag». Dessa rader säga mycket. De betjante eller tjänstemän, hvilka det här gäller, skola tjänstgöra *när och hvar* de blifva ålagda. Det finnes icke i detta reglemente något, som bestämmer huru länge en af dessa järnvägsbetjante skall arbeta per dygn. Han kan åläggas arbeta 18 timmar i sträck och därutöver, och ingen bestämmelse finnes, som berättigar honom till någon extra ersättning för detta dryga arbete.

I den grupp af betjante, som nu föreslagits till erhållande af lönetillökning, befinna sig 1,390 (de lägst aflönade), som redan förut genom uppflyttning i högre löneklass erhållit en tillökning af 60 kronor per år hvardera. I Kungl. Maj:ts förslag, som af statsutskottet tillstyrkes, säges, att dessa skola uteslutas från den nu föreslagna tillökningen och att de skola betraktas såsom till fullo tillgodosedda med den lönetillökning, de redan fått. Det är däri jag för min del ser det minst tillfredsställande i Kungl. Maj:ts förslag. Ty hade Kungl. Maj:t yrkat på en ytterligare lönetillökning af 60 kronor, till dessa lägst aflönade, då kunde det enligt mitt förmenande hafva funnits skäl att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, men nu anser jag, att dessa 1,390 betjante stå alltför lågt för att man skulle kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, och jag kommer därför för min del att yrka bifall till herr Bergs motion.

I de föreliggande tabellerna har kungl. järnvägsstyrelsen före-

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

bragt en utförlig undersökning angående dessa järnvägsbetjäntes löne- och bostadsförhållanden, därur framgår, att det finnes 7,782 betjante som ha en lön af 960 kronor och därunder. Hade man ur dessa tabeller äfven kunnat få veta huru många af dessa som grundat familj, och huru många människor, som verkligen äro hänvisade att lefva på dessa löneinkomster, hade resultatet blifvit mycket nedslående. Det anföres visserligen, att det finnes en del platser, där lefnadsomkostnaderna äro så små, att detta belopp kan betraktas såsom en mycket väl tilltagen lön, men det finnes också andra platser, där lefnadskostnaderna äro så höga, att med bästa vilja i världen dessa arbetare icke kunna slå sig fram på ett sådant belopp. Vi tänka oss exempelvis en person med en så låg begynnelseaflöning som 480 kronor. Skall nu en sådan person betala en hyra af 350 kronor och vedbrand för honom upptages till 90 kronor, så afgå 440 kronor. Nu får han visserligen ytterligare uppbära utöfver de 480 kronorna 120 kronor i beklädnadsersättning och 96 kronor i hyresbidrag samt dessutom 60 kronor i dyrtidstillägg, men äfven om man lägger till dessa belopp, så får han, om man drager ifrån hyra och vedbrand, icke mera än 316 kronor att existera på. Om personen i fråga är ungkarl, kan det ju möjligtvis tänkas, att han skulle kunna skaffa sig maten, men icke är det möjligt, att en person skall kunna föda en familj på ett sådant belopp, äfven om man lägger till de 60 kronor, som tillkomma från och med innevarande års början. Det är detta, som är felet, att lönerna äro alldeles för små i början, att begynnelseaflöningen satts för lågt. Sedan hissar man visserligen upp lönetillökningens fana, och man synes vilja drifva fram personalen i arbetet genom att säga till dem: Håll ut bara; snart har ni kommit öfver den bergknallen och då blir det bättre, och snart har ni kommit öfver nästa bergknalle och då får ni det ändå bättre. Vi böra dock komma ihåg, att det icke är alla, som hinna fram till de utlofvade högre lönerna. Tjänsten är farlig till sin natur, och en del få släppa till lifhanken, innan de hunnit få någon lönetillökning, och äfven om så icke blir fallet, få de dock arbeta en stor del af sitt lif, innan de kunna skaffa en någorlunda tillräcklig föda åt sig och sina barn, och de få det något bättre först på sin ålderdom. Då är det väl mycket rimligare, att man gifver dem en aflöning, så att de kunna skaffa sig brödfödan, medan de ännu kunna äta och medan de kunna arbeta.

Jag ber att få yrka bifall till herr Bergs motion.

Herr vice talmannen: Herr talman! Den siste talaren var så sträng, att jag nästan tycker, att det känns något kusligt att nu omedelbart taga till ordet här i kammaren. Men det kan icke hjälpas; hvar och en har rätt att säga sin mening, och därför vill jag säga min.

Jag får till en början säga, att jag icke kan annat än för-

undra mig däröfver, att missbelåtenheten från visst håll kan vara så stor och få ett sådant uttryck, som vi nu senast hafva hört här af en talare under öfverläggningen i fråga om aflöningen för järnvägsbetjäningen vid statens järnvägar. Man har sagt, att man icke får göra jämförelser mellan det arbete dessa järnvägsbetjante utföra i statens tjänst, och det arbete, som utföres af andra personer med dem i närmast likartad ställning, och det kan ju vara rätt, att det är svårt att gå in på andra områden för att där finna någon grupp af arbetare, som är fullt jämnställd med dessa järnvägsbetjante. Men i allt fall äro väl icke dessa järnvägsbetjante några öfvernaturliga varelser, utan deras arbete måste väl kunna mätas och värderas, och då vill jag påstå, att det finnes mycket folk i vårt land, som få uträtta ansvarsfullare och strängare arbete än dessa järnvägsbetjante och få nöja sig med mindre betalning för sitt arbete. Jag förnekar icke, att järnvägsbetjante ha ett ansträngande arbete, i synnerhet en del af järnvägsmännen, och jag vet mycket väl, hvad det betyder att ständigt gå med spänd uppmärksamhet och ett ansvar, som delvis är stort, men jag tager äfven detta i betraktande, när jag nu kommer till hvad jag i fortsättningen af mitt anförande tänker säga. Den dag kan ju komma och kommer väl, när tiderna bli sådana, att en förhöjning af dessa järnvägsbetjantes löner, utöfver hvad Kungl. Maj:t nu föreslagit, kommer att äga rum, men hvar tid har sin omsorg, och tiderna och konjunkturerna äro nu icke sådana, att man kan gå så raskt till väga som herr Berg i Göteborg, för hvilken det icke spelar någon roll, att han i ett tag åt dessa järnvägsbetjante föreslår en löneförhöjning, gående vida öfver det dubbla mot hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag vill nu något taga i betraktande aflöningsförhållandena för några grupper af järnvägsbetjante, och jag skall därvid icke yttra så mycket, men jag vill säga, att det går dock icke an att ideligen gå på och gå på och säga: vi vilja icke veta af några nedprutningar i våra fordringar; vi vilja endast hafva mera och ännu mera. Något måste sägas äfven från den andra sidan.

Jag vill då först uppehålla mig något vid kontorsbiträdenas aflöning. Ett manligt kontorsbiträde har, låtom oss antaga, en kontant lön af 900 kronor — han kan visserligen få ända till 1,080 kronor, men vi antaga, att han ännu icke kommit upp i högsta löneklassen, utan att han har 900 kronor, och han skulle nu enligt Kungl. Maj:ts förslag få ytterligare 60 kronor. Ett sådant kontorsbiträde vid distrikten sköter ofta posten och uppbär därför särskildt arfvode. Jag vet alldeles bestämdt, att detta postarfvode jämte felräkningsprocenten kan uppgå till 400 kronor. Där detta är förhållandet, uppgår således ett dylikt manligt kontorsbiträdes aflöning till 1,360 kronor. Det är emellertid icke allt, som ingår i hans aflöning. Han har nämligen därutöfver fri bostad, fri ved-

*Ang. tillfällig
löneförbättring för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

brand, vanligen ett stycke jord, fria kläder, fri läkarvård, fri medicin och fria resor å järnväg.

Jag skall nu gå till en med afseende å aflöningsförhållandena lägre löneklass, stationskarlsklassen. En stationskarl kan komma upp till 720 kronor; det är högsta lönegraden för honom. Men det är icke allt. Han har dessutom 10 kronor i månaden till beklädnad, hvilket gör 120 kronor för år. Dessa 120 kronor till de 720 gör 840 kronor, och därtill vill Kungl. Maj:t enligt dess af statsutskottet tillstyrkta förslag gifva honom ytterligare 60 kronor. Då får han en aflöning af 900 kronor. Han har dessutom samma förmåner i öfrigt, som jag omnämnde i fråga om kontorsbiträdet, nämligen fri bostad, fri vedbrand, vanligen ett stycke jord, läkarvård, medicin och fria resor å järnväg. De, som icke hafva bostadsförmån — och det är nog den minsta delen af järnvägspersonalen — hafva i stället hyresersättning, som enligt hvad jag vill minnas utgör 20 % af aflöningen.

Får jag så taga ännu ett exempel, torde det vara tillräckligt för hvad jag härmed velat framhålla. En banvakt har 660 kronor, då han är i högsta lönegraden. Kungl. Maj:t föreslår nu en förhöjning af 60 kronor. Då får han således 720 kronor. Därjämte har han samma förmåner i öfrigt, som jag nyss uppräknat, och som jag icke torde behöfva upprepa.

Kan någon verkligen påstå, att detta är svältlön — såsom man här får höra! Jag tror, att herr Thorsson vid närmare besinning icke behöfver så där bara gå på och trumfa på och vilja rent af — ja, jag vill icke säga mera.

Det finnes många, som hafva lika viktiga sysslor att sköta och som nödgats för sin utbildning påkosta sig ofantligt mycket mera än dessa järnvägsbetjante, men som hafva mindre aflöning. Ett exempel därpå, som ligger nära till hands för den, som är landtbo, är t. ex. det, att de nyss nämnda kontorsbiträdena hafva högre lön än komministrarne i våra landtförsamlingar i allmänhet.

Nu är det ju också att märka, att Kungl. Maj:t redan har i sin framställning i år antydtt, att det icke är meningen, att detta skulle bli slutet på den aflöning, som skulle tillkomma denna personal under den närmaste framtiden, utan den skall ytterligare bestämmas genom en lönereglering, som Kungl. Maj:t ställt i utsikt att snart nog förelägga Riksdagen. Och hvad vill man då mera? Männe nu genast en större löneförhöjning med utsikt till en snar lönereglering, som, enligt hvad jag kan tro, skall i likhet med alla andra löneregleringar medföra löneförhöjning, ehuru jag för min del aldrig kan anse och aldrig kan erkänna, att lönereglering nödvändigtvis behöfver medföra löneförhöjning. Men jag är öfvertygad om att den nu ifrågasatta löneregleringen också blir en löneförhöjning.

Hvad herr Berg från Göteborg anförde, kunde jag icke riktigt höra, men ett par af de punkter han omnämnde sökte jag följa

med, så att jag icke skulle missförstå honom. En af dessa två punkter har han anført i sin motion, däri han på sidan 18 säger, att med noggranna beräkningar och med iakttagande af den yttersta sparsamhet under mycket anspråkslösa villkor skall en familj, bestående af man och hustru samt tre barn, med 240 kronors hyra kunna lefva nödortfittigt på 1,380 kronor om året. Här ha vi fått ett cirkulär oss tillställt, undertecknad af »Medelpads underordnade järnvägsmäns deputation», däri dessa järnvägsmän beräknat kostnaderna för en familj, bestående af man, hustru och fyra barn till 913 kronor. Alltså beräkna järnvägsbetjante själva lefnadsomkostnaderna till betydligt lägre belopp än herr Berg i Göteborg. Till hvem af dem man bör hafva största tilliten, vet jag icke. Jag endast föreställer mig, att järnvägsbetjante skulle bäst känna sina ekonomiska förhållanden.

*Ang. tillfällig
löneförbät-
ring för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

Herr Berg i Göteborg nämnde i början af sitt anförande, att statsutskottet enligt hans förmenande behandlat denna fråga något lättvindigt. Om jag nu icke återgifver hans anförande ordagrannt, rår jag ej för det; jag vill återgifva det korrekt, och jag tror det var så han sade. Då säger jag till herr Berg i Göteborg, att han också behandlar den sak, hvarom det nu är fråga, något lättvindigt. Han knusslar åtminstone icke, ty i raska drag vill han tillskapa en utgift såsom löneförhöjning för järnvägsbetjante vid statens järnvägar, gående utöfver hvad Kungl. Maj:t föreslagit med en summa af 467,000 kronor i rundt tal. Jag ser för min del i denna omständighet också något lättvindigt. Och då kunna herr Berg i Göteborg och statsutskottet kvitta.

Ja, det vore nog mycket annat att tillägga vid detta tillfälle. Men jag tror har jag försökt framhålla några synpunkter för min åsikt och i hvarje fall så mycket, att det må motivera min ställning, när jag nu, herr talman, yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Sjö: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af några angrepp mot min uppfattning i denna fråga; och jag kan icke annat än på det högsta beklaga, att, när man skall debattera sådana frågor som dessa, det icke skall kunna ske med lugn och besinning, och det kan jag icke förstå här är fallet med hänsyn till de hetsiga utfall, som gjorts emot dem, som vågat försvara såväl Kungl. Maj:ts som också utskottets hemställan. Jag hade trott, att dessa herrar, såväl motionären som äfven de, som ställt sig på hans sida, hade bort följa en annan taktik och vara tack-samma emot Kungl. Maj:t och utskottet, som tillstyrkt detta stora anslag. Jag vill därmed icke säga, att det är stort för hvarje person. Långt därifrån! Men vi skola komma ihåg, att det i sin helhet springer upp till i det närmaste 400,000 kronor på en gång. Skulle man åter taga herr Bergs motion skulle anslaget gå upp till mer än dubbla beloppet. Här har sagts af en talare, att för-måner såsom fri läkarevård och dylikt sätta de icke värde på,

Ang. tillfällig löneförbättring för den lägst aflönade betjäningspersonalen. men att pengar skulle de taga emot. Ja, det är nog bra att få pengar i ett för allt. Men man lefver icke på pengar, utan man måste äfven använda dessa pengar för att kunna lefva.

Den ärade talaren på södermanlandsbänken nämnde, att sådana personer, som hemmansägare, bönder och deras söner, icke vore kompetenta att sköta de befattningar, som här äro i fråga, men jag hemställer till den ärade representanten, om de icke det skulle kunna göra. Ty den nuvarande personalen är dock utgången ifrån allmogeklassen, och de skola då åtminstone med säkerhet kunna sköta sådana befattningar som vagnssmörjare, eldare, brovakt, vagnputsare, kolvakt, packmästare o. s. v. Men att den ärade talaren trots sitt namn, Bonde, icke skulle kunna göra det, därutinnan skall jag gifva honom rätt.

Denne talare citerade mitt yttrande rätt, då han sade, att man måste se till, att äfven järnvägen får något i behåll utaf de inkomster, som den har, för att därmed kunna amortera och för-ränta anläggningskostnaden; och jag får upprepa detta, jag står för hvad jag sagt i det afseendet. Och jag tror, att hvar enskild person, som har en affär, måste se till, att så sker. Gör han icke det utan lämnar till dem, som göra arbetet, så mycket, att han icke får någon behållning, är det en dålig affär. På en stor del af norrlands-järnvägen och helt säkert på en del af senast beslutade järnvägssträckor får nog staten också göra förluster, men det är icke skäl att nu tala om den snö, som föll i fjol.

Här nämndes äfven om, att dessa betjante ha pension och att det bidrag, som staten i det afseende lämnar, är ganska betydligt.

Det är emellertid icke mindre än 5 à 6 miljoner, som staten lämnat för att bereda dessa betjante pension. Att visserligen järnvägspersonalen själf tillskjuter något af sina egna medel för detta ändamål, det är ju något, som man alltid föreskrifver vid verkställande af lönerogleringar, och det är väl icke mer än rätt. Men visst och sannt är, att man icke kan klandra — jag vågar påstå det — hvarken Kungl. Maj:t eller Riksdagen, därför att de varit för njugga mot dessa betjante. Och jag vågar också påstå, att man borde vara nöjd. Och när jag det gör, ber jag, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har ansett mig böra meddela, att jag på riksgäldsafdelningen deltagit endast i en preliminär öfverläggning i denna fråga. I utskottets plenum har jag icke alls närvarit vid frågans behandling. Men om jag varit med i utskottets plenum, skulle jag icke kunnat nöja mig med den motivering, som utskottet framlagt. Det behof, som här föreligger, är sådant, att jag anser, att motionären haft fullt fog för sin motion.

Herr Berg i Göteborg. Herr talman! En af de talare, som bemött mitt anförande och kritiserat motionen, nämnde, att den personal, hvarom här är fråga, till stor del utgjordes af personer, utgångna från allmogehem. Jag kan då icke förstå, att personer, som själfva äro landtmän och tillhöra allmogeklassen, icke ha den känsla för dessa betjante, att de vilja, att de skola få en lön, som är tillräcklig, för att de skola kunna lefva ett någorlunda sorgfritt lif äfven i den lägsta lönegraden. Det är naturligtvis dessa lägsta aflöningsgrader, som det här företrädesvis är fråga om. Man kan häremot invända, att en person, som tillhör denna lägsta lönegrad, vanligen är mycket ung och ofta ogift och har sålunda ingen familj att försörja. Men i verkligheten förhåller det sig nog så, att en ganska betydlig del af denna personal är gift samt har stor familj att försörja, och ingen skall kunna öfverbevisa mig, att den, som skall försörja en stor familj med denna lön, kan göra det utan ganska stora bekymmer.

*Ang. tillfällig
löneförbättring för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

Här har sagts, att det finnes många tjänsteinnehafvare i Sverige, som ha mindre betaldt för sitt arbete. Detta är just, hvad jag hade äran påpeka i mitt första anförande. Detta är mycket illa. Men det bör icke utgöra någon förevändning för oss att hålla dessa lägst aflönade järnvägsbetjante på en så låg aflöningsnivå.

Herr vice talmannen nämnde, att kontorsbiträdena skulle ha 400 kronor från posten, om jag icke uppfattade honom oriktigt. Han tillade vidare, — om det var en felsägning, vet jag icke —, att de dessutom på postmedel hade felräkningspenningar. För min del har jag icke hört talas om något sådant. Den största ersättning, som af postverket på detta sätt utbetalas, är 600 kronor, och denna summa fördelas på dem, som skött posten.

Men då det nu är fråga om dessa kontorsbiträden, vill jag för min del uttala, att det är en grupp betjante, som jag nästan anser framför andra borde komma i åtnjutande af en högre lön. Ty deras sysslor äro verkligen ofta ganska ansvarsfulla, då de i många fall får sköta precis samma göromål som de dem öfverordnade stationssskrifvarne.

Herr vice talmannen anförde äfven, att jag skulle beskylld statsutskottet för att hafva »lättvindigt» handskats med min motion. Mina ord föllo ej så. Jag sade, att det är mig obegripligt att statsutskottet kunnat så snävt och knapphändigt, som skett, affärda motionen, och detta yttrande torde vara fullt befogadt med hänsyn till det statsutskottets utlåtande, som här föreligger till behandling.

Herr Killander: Herr talman, mina herrar! Det har talats så mycket i denna ömtåliga sak, att mycket icke är att tillägga. Men om herrarne med uppmärksamhet genomläst Kungl. Maj:ts proposition och järnvägsstyrelsens utredning i saken, ha nog her-

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

rarne märkt, att det är en fråga af stor betydelse, som löneregleringskommittén har att göra med. Det är alldeles gifvet, att, om Riksdagen nu fattar ett beslut af sådant innehåll, som herr Bergs motion afser och som jag för min del ansluter mig till, så innebär dock detta, att, när en gång denna löneregleringskommitté kommer fram med sitt betänkande, Riksdagen icke sänker de löner, som blifvit fastställda.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har i de rader, som nyss blifvit upplästa, klart och tydligt uttalat, att han anser dessa löner, som nu utgå, vara för låga. För närvarande har han dock icke velat gå längre än att föreslå ett tillfälligt lönetillägg af 60 kronor åt dessa betjante, ty för detta belopp har han trots sig med säkerhet kunna räkna på bifall från Riksdagens sida.

En af de förnämsta orsakerna till de tråkigheter, som vi nu befinna oss uti, anser jag för min del bero på de låga begynnelse-lönerna. Om herrarne läst igenom statsutskottets utlåtande, ha ni nog märkt, att vid en föregående lönereglering strökos tre af de lägsta löneklasserna. Jag skulle för min del önska, att vid en kommande riksdag en kungl. proposition eller motion framlades af innehåll, att de lägsta lönerna inom hvarje grupp skulle strykas. Jag kan försäkra herrarne, att dessa minimilöner äro alldeles för låga för närvarande. Om nu en person, som står i nuvarande lägsta klassen, får stå där i två år, är det klart, att han icke förbättrar sin ekonomiska ställning, utan tvärt om.

Det har af en talare på smålandsbänken talats om de stora fördelar, som järnvägspersonalen har, bland annat, med afseende på pensioner. Jag vet mycket väl, att dessa pensioner äro rätt stora, och personalen är också Kungl. Maj:t och Riksdagen ytterst tacksam därför. Jag vet dock, att förr eller senare komma framställningar att göras om ytterligare höjning af dessa bidrag, och detta har också vid ett föregående tillfälle omnämnts af en talare på skånebänken.

På grund af hvad jag anfört ber jag att få yrka bifall till herr Bergs motion.

Herr Berg i Göteborg: Då jag senast hade ordet, glömde jag att begära att få några ord ändrade i den af mig föreslagna klämmen.

Jag ber att få yrka,

att Riksdagen, med ändring af hvad Kungl. Maj:t i ärendet föreslagit, ville medgifva, att ett tillfälligt lönetillägg af 60 kronor, för år räknadt, må under år 1905 af trafikmedel tilldelas de inom järnvägsstyrelsen anställda kontorsbiträden och de betjante vid statens järnvägars distrikt och ångfärja, som åtnjuta en aflöning af 960 kronor; samt

att ett liknande lönetillägg af 120 kronor, för år räknadt, må tilldelas dem af samma personal, som åtnjuta 900 kronor och därunder, med iakttagande af att den personal, som på grund af Kungl. Maj:ts bref den 22 juni 1904 uppflyttats i högre löneklass utan att, enligt de för uppflyttning i löneklass gällande allmänna grunder, hafva varit berättigad till dylik uppflyttning, endast erhåller 60 kronor; äfvensom

*Ang. tillfällig
löneförbättring
för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

att detta lönetillägg, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, icke skall utgöra hinder för uppbärande af vare sig särskildt tilläggsarfvode eller aflöningsförbättring, som enligt gällande bestämmelser kan tillerkännas vissa tjänsthafvare, eller, därest allmänt dyrtidstillägg skulle tilldelas statens tjänstemän och betjante, sådant dyrtidstillägg, hvilket dock icke får beräknas å förberörda lönetillägg.

Herr vice talmannen: Det är ju möjligt, att de begynnelsearfvoden, som järnvägsbetjante åtnjuta, äro något låga. Detta anfördes af en ärad talare på göteborgsbanken. Han tycktes för sin del särskildt lägga vikt på denna omständighet. Men i allmänhet är det så, att, när stationskarlar, banvakter etc. antagas, detta sker vid unga år. De ha ännu icke bildat någon familj och kunna således i början af sin tjänstetid lefva på en mindre inkomst, än fallet blir längre fram. Emellertid står ju detta till att hjälpa vid ett annat tillfälle, och jag förmodar, att om denna sak har goda skäl för sig, så uraktlåta nog icke hvarken Kungl. Maj:t eller Riksdagen att taga vederbörlig hänsyn därtill.

En annan ärad talare på göteborgsbanken har helt och hållet missförstått en del af hvad jag nyss hade äran att anföra. Icke har jag nämnt, att ett manligt kontorsbiträde, hvarom jag talade, — och jag ber herrarne lägga märke till att det var ett kontorsbiträde vid *distrikten* och icke i styrelsen, som jag hänförde mig till — icke nämnde jag, att detta biträde hade en begynnelselön af 400 kronor. Jag hänvisade, såsom herrarne hörde, till en tabell, som först är intagen i den kungl. propositionen och sedan hämtats därifrån och införts i statsutskottets betänkande, och af denna tabell ser man ju, att manliga kontorsbiträden vid distrikten börja med ett arfvode af 600 kronor och kunna komma upp till högst 1,080 kronor. Men jag sade det, att därutöfver är det på vissa platser vid distrikten så, att ett kontorsbiträde tillika sköter posten och för detta åtnjuter dels postarfvode och dels felräkningsprocent, olika på olika platser. Och det kan gå upp på vissa platser till 400 kronor. Det var hvad jag sade.

Samma ärade talare yttrade, att det var för honom obekant, att ordinarie stationskarlar, ja, äfven kontorsbiträden vid distrikten ha någon jord. Jag vet mycket väl, att de icke ha det *alla*. Och jag uttryckte mig också på ett sådant sätt, att däraf bort framgå, att det icke var *alla*, som jag afsåg.

Ja, för öfrigt tror jag, att, om man än kan säga om Kungl.

*Ang. tillfällig
löneförbät-
ring för den
lägst aflönade
betjänings-
personalen.*

(Forts.)

Maj:ts förslag, att det icke är fullt tillfredsställande — sedt ifrån järnvägsbetjäntes sida —, det likväl icke har varit godt för Kungl. Maj:t att vid detta tillfälle komma med ett förslag, som hade varit bättre. Min öfvertygelse är den, att skulle Kungl. Maj:t sett till de olika prisförhållandena inom olika orter i landet, skulle det blifvit så många aflöningsgrupper, att de näppeligen hade låtit inpassa sig i en sådan latitud, som icke sträckte sig längre än till 60 kronor. Det var nog ingenting annat att göra för att få reda och ordning i förslaget än att taga ett generellt lönetillägg för denna gång. Men jag tror därjämte, att, om förslaget skulle ha varit mera rättvist, så att säga, än det nu är — jag klandrar det icke, såsom herrarne höra, ty jag tror för min del icke, att det varit möjligt att göra det annorlunda — då skulle den föreslagna löneförhöjningen på det sätt ägt rum, att på de dyraste platserna skulle lönetillägg utgått, men icke på de andra platserna. Då skulle nog missnöjet gifvit sig till känna på annat sätt, än jag nu tror, att det kommer att göra. Ty nu äro de alltid missnöjda, som bo på de dyraste platserna, hvilka förmena, att det är bra orätt, att de icke få mera i lönetillägg, än de erhålla, som tjänstgöra på de platser, där billigare lefnadsförhållanden och bostadshyror förekomma. Men de sistnämnda borde åtminstone vara nöjda. Som sagdt, jag undrar inte på att förslaget framkommit på sätt, som skett. Jag tror, att det är ett välbetänkt förslag, och jag ber därför ännu en gång, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Därunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till berörda hemställan med ogillande af utskottets motivering och 3:o) bifall till det af herr Berg i Göteborg under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen, som nu gaf propositioner å dessa yrkanden, fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering likväl begärdes, blef nu, sedan till kontraproposition antagits det under 3:o) upptagna yrkandet, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i fjärde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det af herr Berg i Göteborg under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utföll med 106 ja mot 89 nej, hvadan kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt aflidna stationsmästaren Per Mårtenssons änka och minderåriga son, blef af kammaren godkänt.

§ 5.

Efter föredragning härupå af statsutskottets utlåtande n:o 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för fortsatt utveckling af statens telefonväsende i afseende å lokala telefontät med förbindelseledningar, begärdes ordet af

Herr Waldenström, som yttrade: Jag skall icke framställa något yrkande i strid mot det förslag, som statsutskottet här gjort, utan jag skall endast i sammanhang med den nu förevarande frågan tillåta mig hemställa till herr statsrådet och chefen för civildepartementet, huru länge den telefonerande allmänheten skall nödgas finna sig i det olidliga oeffterrättlighetstillstånd, som inträdde därigenom att telegrafstyrelsen afbröt samtrafiken med allmänna bolaget. Om det blott gällde allmänna bolagets och dess abonnenters fördelar, så skulle jag icke säga något om saken, men det gäller i lika, om icke i ännu högre grad rikstelefonabbonenterna. Ute på landsbygden och i de städer, som ligga här omkring Stockholm, och där rikstelefon är allena rådande, finnes det många, som behöfva telefoniskt kommunicera sig med allmänna telefonbolagets abonnenter i Stockholm; men det är nu nästan omöjligt. Jag förstår icke, hvad intresse telegrafverket kan ha af att förbjuda sina egna abonnenter att komma i förbindelse med allmänna telefonbolagets abonnenter, om det också skulle kunna sägas hafva ett visst intresse af att hindra *allmänna telefonbolagets* abonnenter att komma i förbindelse med rikstelefonabbonenterna. Man skulle väl anse det vara statens skyldighet att så mycket som möjligt befordra samfärdseln. Telefonen skulle väl också vara ett *samfärdsmedel*, med uppgift att befordra och lätta kommunikationen emellan människorna, och den är väl icke till för att *förhindra* eller försvåra denna kommunikation. Kungl. järnvägsstyrelsen gjorde under många år allehanda svårigheter för att förhindra samtrafik mellan statens och de enskilda bolagens järnvägar, därvid åberopande sig därpå, att statsjärnvägarne skulle förlora på en sådan samtrafik. Särskildt framställdes svårigheter i fråga om samtrafik mellan statens järnvägar och Uppsala—Gäffe—Ockelbo järnväg. Jag var själf på den tiden ett

par gånger uppe hos järnvägsstyrelsen för att få detta förhållande ändradt. Till slut blef det också en ändring, men det dröjde ganska länge.

Jag kan icke förstå, hvarför detta afbrott skulle ske i samtrafiken mellan rikstelefon och allmänna telefon. Det var ingen vare sig af allmänna telefonbolagets eller af rikstelefonens abonnenter, som hade klagat öfver att de måste betala ut den där 10-öringen för öfvergången. Denna afgift var i själfva verket ganska praktisk. Men telegrafstyrelsen klippte af all samtrafik, och den gjorde detta liksom å abonnenternas vägnar, för att bespara dem öfverföringsavgiften, ehuru de aldrig hade gifvit styrelsen i uppdrag att föra deras talan. Detta skäl var endast *en falsk förevändning* från styrelsens sida. Egentliga skälet var, att generaldirektören ville kväsa allmänna bolagets direktör till straff därför, att han icke lät kommandera sig. Det lider icke något tvifvel, att allmänheten *med glädje* skulle betala icke blott 10 öre utan till och med 25 öre, om den blott finge återställd den samtrafik, som förut varit.

Ja, herr talman, jag har blott velat framhålla detta, ty jag anser det verkligen vara ett högst beklagligt förhållande, att något dylikt skall kunna äga rum och fortgå år efter år.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Aug. förvärfvande åt staten af malmfälten i Gellivare m. m. Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckt motion angående förvärfvande åt staten af malmfälten i Gellivare m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad motion, n:o 109, hade herr *S. Nordström* i Höglunda hemställt, att Riksdagen behagade i skrifvelse till Konungen anhålla om en fullständig utredning och därpå grundad proposition till Riksdagen med förslag till statens förvärf af ägande- och dispositionsrätten till malmfälten i Gellivare, Kiruna-Luossavara och Ruotivara samt eventuellt äfven andra större järnmalmfyndigheter.

Utskottet hemställde emellertid, att herr Nordströms förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade motionären

Herr Nordström i Höglunda: Den förevarande frågan är af djupt ingripande betydelse för vårt lands framtida ekonomiska

utveckling. Det gäller här, huruvida vi skola bevara Sverige åt svenskarna; det gäller, huruvida vi skola bevara en af vårt lands rikaste naturprodukter åt svensk industri och svensk företagsamhet eller om denna produkt skall utan vidare exploateras af utländska kapitalister; det gäller vårt lands oberoende gentemot utlandet i ekonomiskt hänseende.

Utskottet har i år behandlat min motion lika styfmoderligt som förra året. Jag tror likväl, att den hade kunnat förtjäna ett bättre öde.

Det har nu visserligen framhållits, att det bolag, hvarom här är fråga, skulle vara ett svenskt bolag, men om man litet närmare tager reda på denna sak, finner man, att så icke är förhållandet. Jag har här i min hand en förteckning öfver de nuvarande aktieägarne i detta bolag, och om man skulle tro denna förteckning, skulle det nog vara svenskar, som äro ägare af aktierna. Vid närmare efterforskning skall man emellertid finna, att det förhåller sig helt annorlunda.

Det är nu så, att om jag äger ett antal aktier i ett bolag och jag öfverlåter dessa till en annan person, han må vara svensk eller utländig, står det i mitt fria skön att bestämma sådana villkor, att denne person på bolagsstämmor och dylikt måste rösta efter min önskan.

Efter sammanslagningen af Gellivare-Kirunabolagen med Grängesbergsbolaget har en utvidning skett i aktieantalet, så att numera aktiernas antal är 32,000. Dessa aktier lyda å 1,000 kronor.

Om jag studerar förteckningen öfver aktieägarna, kan jag därvid göra åtskilliga iakttagelser. Där finnes ett anmärkningsvärdt stort antal kvinnor; där finnes ett lika anmärkningsvärdt stort antal judar; där finnas personer, som man har all anledning att kunna misstänka för att icke förfoga öfver 1,000 kr., ännu mindre öfver flera tusen, men icke förty äro dessa personer röstberättigade, och de rösta på sätt, som vederbörande finna för godt. Vi hafva helt nyligen erfarit, hurusom dessa aktier varit föremål för en svindel. Aktierna sprungit upp ända till öfver 3,000 kr. Det är påfallande, att detta icke har varit i vederbörandes smak, ty här har utskickats en skrifvelse till aktieägarna, som jag skall tillåta mig att uppläsa. Den är ställd till förtroendemännen för aktieägare i Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund och lyder som följer: »Till förtroendemännen för aktieägare i Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, herrar Erik Frisell, J. C:son Kjellberg, C. F. Liljewalch J:or, John Lovén, Herman Mannheimer, Walter Philipson och Erik Wijk. Under-tecknad, ägare af . . . . . aktier i Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund och lifligt intresserad af nämnda bolags ostörda utveckling i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af bolagets nuvarande styrelse tillämpade åsikter, får härmed öfversända min

Ang. förvärfvande åt staten af Malm-fälten i Gellivare m. m.

(Forts.)

till innehafvaren ställde fullmakt att tills vidare användas vid bolagsstämmor med ifrågavarande bolag; och förbinder jag mig att under tiden till den 1 juni 1910 icke återkalla sagda fullmakt äfvensom att icke afhända mig omförmälda aktier eller någon eller några af dem, med mindre ny ägare till förtroendemännen aflämnar ny fullmakt och förbindelse för återstoden af nämnda tid.

Denna min förbindelse är, i händelse af min död före den 1 juni 1910, gällande jämväl för mina sterbhusdelägare, hvilka följaktligen efter anmodan af förtroendemännen hafva att tillställa dem ny fullmakt jämte enahanda förbindelse för återstoden af ofvanberörda tidsperiod.

Fullmakten skall användas i enlighet med de beslut, som, enligt af Eder fastställd arbetsordning, med enkel röstöfvervikt fattas af Eder, eller vid förfall för någon eller några af Eder, utaf de öfriga jämte erforderligt antal af herrar Emil Kinander och Hjalmar Wijk såsom suppleanter.

I händelse af stadigvarande förhinder för någon af Eder eller Edra suppleanter att fullgöra uppdraget, äga de öfriga välja ställföreträdare med iakttagande, att Sir Ernest Cassel utser ersättare för den af honom tillsatte förtroendemannen; och skall på enahanda sätt allt framgent förfaras.

Till betryggande af mina här ofvan gjorda åtaganden deponerar jag samtidigt härned hos Skandinaviska Kreditaktiebolaget i Göteborg—Stockholm mina ifrågavarande . . . . . aktier i Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, försedda med transport in blanco, under förbehåll, att Skandinaviska Kreditaktiebolaget, så länge nedan angifna förhållanden ej inträdt, tillhandahåller mig förfallna kuponger eller valuta därför; och förklarar jag, att, därest genom min eller, i händelse af min död, mina rättssinnehavares åtgöranden eller underlåtenhet förtroendemännens utförelse af rösträtten för aktierna under förutnämnda tidsperiod skulle äfventyras, äganderätten till desamma för återstoden af sagda period omedelbart öfvergår till förtroendemännen, hvilka följaktligen äga att genom Skandinaviska Kreditaktiebolaget låta på en eller flera bland sig inregistrera aktierna, dock med skyldighet för förtroendemännen att vid periodens slut till mig eller mina rättssinnehavare med äganderätt återställa aktierna, jämte den, efter äganderättens öfvergång till förtroendemännens, å aktierna bekomna utdelning med därå belöpande ränta. Till säkerhet för fullgörandet af förtroendemännens sistberörda åliggande skall Skandinaviska Kreditaktiebolaget iakttaga, att, vid aktiernas inregistrering å förtroendemännen eller någon af dem, desamma af nya ägarne förses med blankotransport.

Aktiernas deponerande må icke utgöra hinder för deras belåning intill 1,500 kr. för hvarje under villkor, att belånandet sker genom Skandinaviska Kreditaktiebolaget eller i öfrigt så, att ändamålet med depositionen icke äfventyras.

Vid utgången af den bestämda tidsperioden skola, om icke annat aftal mellankommit, fullmakten äfvensom aktierna, för så vidt desamma icke blifvit af mig belånade, utan vidare till mig eller mina rättsinnehafvare återställas. Sådant skall jämväl ske, därest före utgången af nämnda period ägare af aktier, motsvarande minst $\frac{3}{4}$ af det sammanlagda aktieantal, för hvilket enahanda fullmakter och förbindelser aflämnats, förena sig om upphörandet af ifrågavarande sammanslutning.

Jag förbinder mig att bestrida de för uppdragets fullgörande nödvändiga utgifter, i hvad de belöpa å mina aktier, dock att förtroendemännen ej må uppbära arfvode eller reseersättning.

den

Namn:

Bevittnas:

Härefter följa formulär för fullmakter. Vidare heter det i denna skrifvelse: »I betraktande af den efter svenska förhållanden ovanligt stora omfattning Trafikaktiebolaget Grängesbergs—Oxelösunds affärer erhållit efter den nyligen genomförda sammanslutningen mellan nämnda bolag och de båda stora lappländska malmbolagen: Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Luossavaara—Kirunavaara Aktiebolag, har det synts ett antal intresserade aktieägare i Trafikbolaget särdeles önskvärdt att såvidt möjligt kunna för några år framåt trygga bolagets lugna utveckling i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de principer, som tillämpas af den nuvarande styrelsen. Detta måste anses så mycket angelägnare, som ett bolag med Trafikbolagets tillgångar och framtidsmöjligheter erbjuder en synnerlig lockelse till en osund och för bolaget förderflig aktiespekulation. Det bästa sättet att skydda sig häremot torde vara att åvägabringa en sammanslutning mellan de aktieägare, som äro mera intresserade af en försiktig förvaltning af bolaget med hänsyn tagen till en sakta fortgående stegring af aktiernas värde än af utsikten till en större tillfällig vinst. Vid förhandlingar mellan ett antal större aktieägare hafva för en dylik sammanslutning affattats de bestämmelser, som innehållas i bifogade handlingar; och hafva ägare af ett betydande antal aktier redan enat sig om en sammanslutning på de sålunda uppsatta villkoren.

Då det emellertid är önskvärdt, att sammanslutningen omfattar så många aktier som möjligt, tillåter jag mig å de utsedda förtroendemännens vägnar anhålla, att Ni behagade taga del af sagda handlingar och, om Ni är benägen att ingå såsom deltagare

Ang. förvärfvande af staten af malmfältet i Gellivare m. m. i omförmälda sammanslutning, insända förbindelse och fullmakt enligt de Eder tillställda formulären till Skandinaviska Kreditaktiebolaget i Stockholm eller Göteborg äfvensom i samband därmed deponera Edra aktier hos sistnämnda bolag.

(Forts.)

Stockholm den

190 .

För förtroendemännen :

»

Man behöfver väl icke vara någon siare eller trollkarl för att inse, hvad detta innebär. Vi stå här inför en genuin tammanyring.

Jag vill i detta sammanhang meddela, att jag från tillförlitlig källa fått upplysning om, att verkställande direktören i detta bolag, bruksägaren Vollrath Tham, åtnjuter en årslön af 60,000 kronor; att generalmajor Geijer såsom bisittare i styrelsen har ett arfvode af 30,000 kronor; och att disponent Lundbom i Kiruna sitter med en årslön af 40,000 kronor. Jag har icke lyckats få reda på det belopp, som ordföranden i styrelsen, förre landshöfdingen Svedelius har, men om ryktet talar sant, åtnjuter han ett sådant arfvode, som hittills icke förekommit i vårt land. Nu skulle man väl kunna tro, att dessa herrar hade ett ytterst tungt, mödosamt och ansvarsfullt arbete, då de ha sådana arfvoden. Jag rekommenderar herrarne att gå upp på deras kontor och fråga, hvad de ha att göra. De kanske få svårt själfva att redogöra för den saken. Men den, som dirigerar denna affär, det är sir Ernest Cassel i London. Han har enligt den nyss åberopade förteckningen det ojämförligt största aktiekapitalet; han står nämligen där för 4,615 aktier. Emellertid lär det vara ett faktum, att han kan förfoga öfver 15,000 aktier. Vidare finnes det en herr Müller & C:ni i Rotterdam — han står icke här antecknad — hvilken lär kunna förfoga öfver 6,000 aktier. Han är också jude. Judarne ha icke något fädernesland, men de regera världen med sitt guld, och här har man att befara, att de skola göra det, hvad Sverige beträffar.

När Ofotenbanan genomdrefs, fingo vi löfte om, att den skulle blifva till så ofantligt stort gagn för vårt land, för dess utveckling och särskildt för dess sjöfartsnäring. Huru hafva dessa löften blifvit infriade? Denne Müller & C:ni i Rotterdam är den person, som bestämmer öfver försäljningen och befraktingen af denna järnmalm, och jag tror icke, att den s. k. styrelsen här i Stockholm har något att skaffa med den saken. Där sitter i Oxelösund en ung herr Percy Tham, som icke har kontant lön, men han har ett rundligt tantième, som lämnar honom efter våra förhållanden ovanliga inkomster. Han utför

Müllers uppdrag; det är nämligen Müller i Rotterdam, som faktiskt är den bestämmande. Jag har i min motion påvisat, huru sig härmed förhåller. Jag har äfven förra året med siffror visat, huru det då ställde sig, att det är utländingar, som inhösta en oskäligen vinst på vår järnmalm. Är detta svenska män, som handla på sådant sätt, förfara med vår dyrbaraste nationalegen-
 dom. Jag tycker det är upprörande; det får jag säga.

Jag skulle kunna uppräknat en hel del saker, men jag vill icke längre uppehålla herrarne vid denna sena timme. Jag kan emellertid nämna, att vid olika tillfällen har det visat sig, huru vår regering har fallit undan och huru den verkligen har gått detta bolags ärenden. — Detta kan synas vara ett hårdt tal, men jag kan icke säga annat. Det är fara värdt, att vi få göra samma erfarenhet som spanjorerna. För 30 år sedan, då engelsmännen blefvo ägare af Bilbaofälten, ansåg man, att dessa malmfält aldrig skulle taga slut: de skulle vara outtömliga. Nu är det emellertid så, att malmtillgångarna i Bilbao till allra största delen redan äro tömda. Här sägs det nu, att våra malmtillgångar i Norrbotten äro alldeles outtömliga, men *sakkunniga* män, som varit på platsen och som verkligen hafva reda på och undersökt saken, hafva dock upplyst om, att malmtillgångarna därstädes icke öfverstiga 600 miljoner ton. Med den ofantligt stegrade konsumtionen af järn på världsmarknaden skulle detta förråd för att motsvara världskonsumtionen endast räcka i nio år. Nu kan det väl icke blifva fråga om en sådan forcering, en sådan rofbrytning, men i alla fall är det naturligt, att detta bolag är bildadt för att tjäna penningar, och det är *judar*, som stå bakom detta bolag. Det är *de*, som draga vinsten däraf och sedan kasta åt »die dummen Schweden» dessa köttstycken för att kunna operera så mycket mer obehindradt. Det är hårda ord, men det är sanning! Jag vill bara påminna om en tillfällighet, som skedde för några år sedan och som vi alla känna till. Engelsmännen hade emot lag och författning afverkat sågvirke vid Töre sågverk i Norrbotten, och en länsman Svenonius gjorde beslag därå. Han var i sin fulla rätt och gjorde sin plikt, men hvad händer? Jo, vår »duktiga» regering drog ett streck öfver hans lagliga åtgärd.

Herr talmannen yttrade nu, att han ansåge sig böra erinra talaren om innehållet af 90 § regeringsformen.

Härefter fortsatte herr Nordström i Höglunda: — — — Det är icke mer än 2 år sedan regeringen kom fram med förslag om, att Riksdagen skulle låna 20 miljoner kronor för att kunna hjälpa detta bolag att exploatera malmfälten. Det skulle ju ha varit att sätta kronan på verket! Nu tror jag allt, att man litet hvar har reda på, huru det hänger ihop med detta bolag och att

Ang. förvärfvande af staten af Malmfälten i Gellivare m. m.

(Forts.)

det icke är i behof af att låna af svenska staten: det reder sig nog ändå!

Ännu har svenska staten makt att kunna förvärfva ägande- och dispositionsrätten till dessa malmfält, men det kanske icke varar så länge, mina herrar! Det kan inträda omständigheter, som göra, att vi få handla på samma sätt som spanjorerna. Då de funno, att de begått ett misstag, när de afhändt sig malmfälten i Bilbao, och cortes skulle åsätta järnmalmen en effektiv exporttull, visade sig en afdelning af engelska kanalfloktan i Biscaya-viken — och förslaget försvann från dagordningen! Det kan hända oss ungefär detsamma, men för närvarande ha vi ännu makt. Vi kunna sätta tumskrufven på vederbörande, om vi vilja begagna oss af detta medel, men det går icke an att förhala, ty man kan vara säker på, att detta bolag icke skall sky det medel, som ligger i penningens värde, så att, om vi vilja hafva något utträttadt, måste det göras snart.

Det är emellertid en sorglig historia, att svenska intressen af svenske män skola tillvaratagas på *detta* sätt, och jag tror icke, att jag framställt mitt förslag i onödan. Jag vet alltför väl, att min stämman är för svag för att kunna uträtta något gentemot så mäktiga krafter, som här äro i verksamhet. Den dag torde dock komma, då det visar sig, huruvida jag haft befogenhet för mitt påstående eller icke. Men då kanske det är för sent. Jag är en fattig man, men mitt fäderneslands väl står för mig högre än enskild vinning. Måtte de herrar, som nu tjäna utländska kapitalisters intressen, kunna säga detsamma.

Jag skall icke uppehålla herrarne längre. Jag har endast antydningssvis velat framhålla, hvad det här gäller, men jag skall icke underlåta att för att sondera stämningen inom kammaren yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! Det förefaller mig, som om det icke skulle vara fullt lämpligt att låta motionärens ord i denna sak, ehuru de stundtals i hans anförande buros upp af en känsla för det gemensamma fäderneslandets bästa och rätt, hvilken gaf dem en flykt, som, enligt hvad jag tror, gjorde intryck på många — det skulle, säger jag, icke vara lämpligt för sakens fortsatta behandling vid en kommande riksdag, om detta anförande vid detta tillfälle vore det enda, som yttrades. Jag tror nämligen, att motionären beklagligtvis har blandat upp sina, delvis riktiga, uppgifter med sådana ganska obestyrkta antaganden, att han försvagat verkan af den framställning, som han ville göra.

Jag har förut vid flera tillfällen haft anledning att, då denna sak i olika former varit på tal, betona önskvärdheten af att dessa stora naturrikedomar föras öfver i samhällets besittning och att det icke där uppe i vår nordligaste provins får utbilda sig ett kapitalistvälde, hvars följder kunde blifva olycksbringande på

många sätt, både genom den fara, som motionären närmast syftade på, nämligen att kapitalet vandrar öfver i utländska händer, och genom att detta kapitalistvälde icke respekterar den befolknings, särskildt de arbetares rättigheter, som där skola bo och bryta bygd. Det kan emellertid å andra sidan icke bestridas, hvad utskottet här säger, att särskildt sedan i fjol har icke något nytt tillkommit, som gör, att Riksdagen nu skulle kunna antagas vara benägen för att inlåta sig på detta vidtutseende företag att från bolagets händer öfverföra denna besittning i statens ägo.

Jag vill dock härvid hafva sagt, att jag tror, att hvarje regering, som vill fäderneslandets väl i detta afseende, i fråga om hithörande förhållanden bör hafva till sitt ögonmärke icke att särskildt gynna och stärka de kapitalistiska intressen, som nu äro koncentrerade där uppe, utan tvärtom att söka förbereda och begagna hvarje tillfälle, som erbjuder sig att göra en sådan öfverflyttning i samhällets ägo. Det kan nog finnas vägar, som därvidlag kunna användas och som gå, vill jag säga, i rakt motsatt riktning mot den, hvarpå den nuvarande regeringen slagit in, då den — såvidt jag förstår — i strid mot Riksdagens önskan och i hvarje fall med mycket omtvistlig befogethet företog sig att, innan Riksdagen sammanträdde till denna session, med mycket afsevärdt belopp höja maximitantalet för den malmexport, som skulle få äga rum däruppiifrån. Gör man från regeringens sida sådana eftergifter, som — det kan ju ändå icke bestridas — bidraga till att på kortare tid, än hvad Riksdagen önskat, exploatera de naturtillgångar, som finnas där uppe och hvilka, huru stora de än äro, dock icke äro outtömliga — gör man nu sådana eftergifter, så är man inne på en orätt väg. Det skulle vara synnerligen önskvärdt, om man i stället ginge åt rakt motsatt håll och såge till strängt, att bolaget uppfyllde de förpliktelser, som det åtagit sig, och att bolaget finge hvad det redan fått löfte om, men ingenting därutöfver utan Riksdagens hörande. Ty här gäller det verkligen så viktiga saker, att det icke kan vara lämpligt att behandla dem på vanlig administrativ väg, såsom man helt naturligt måste göra i fråga om en hel del småbagateller.

Hvad beträffar den frågan, som af motionären här tycktes anses vara hufvudsaken, nämligen de utländska kapitalisternas inflytande på bolaget, har jag själf varit i tillfälle att inför ett annat forum uttrycka vissa tvifvelsmål därom, huruvida de förklaringar, som i det afseendet blifvit afgifna ifrån den nybildade trusten, uttömma hela sanningen. Jag vill dock här säga, att jag icke beträffande den saken kan identifiera min uppfattning med motionärens. Jag har nämligen trott mig märka under mina fortsatta efterforskningar på detta alltid ganska svåråtkomliga område, att det visserligen är sant — och det är ju också öppet erkändt —, att det finnes en del engelska intressen, som spela in här i detta svenska bolag och hvilka naturligtvis öfvervägande eller

Ang. förvärfvande af staten af malmfältet i Gellivare m. m.

(Forts.)

Ang. förvärfvande af staten af malmfälten i Gellivare m. m.

(Forts.)

uteslutande söka uppnå ekonomiska fördelar. Men jag tror, att om man alltför ensidigt ser på denna sida af saken, kan det lätt hända, att man mot sin vilja går ärenden åt *andra* kapitalistiska intressegrupper, hvilka kanske icke äro en smul mera intresserade för Sveriges utveckling eller för öfrigt mera nationella än dessa engelsmän. Det *kan* hända, att det ligger tyska intressen bakom och inspirera en del framställningar, som komma i motsatt riktning och hvilka söka blåsa upp den engelska vådan till något så ofantligt, som vi hörde motionären med några — jag vågar väl säga — fantastiska siffror här antyda.

För öfrigt ber jag att i detta sammanhang få nedlägga en alldeles bestämd protest mot de här ganska ovanliga, antisemitiska utfall, som förekommo i motionärens framställning.

Men huru mycket sanning eller öfverdrift eller oriktigheter, som än må befinnas förekomma i motionärens närmare motivering, tror jag dock, att *själfva tanken*, som ligger bakom motionen, är en sådan, som Andra Kammaren gör rätt uti att hålla högt och söka att vid alla tillfällen bevara. Jag är för min del motionären tacksam för att han icke låter denna fråga dö, utan gång efter annan kommer tillbaka, pekande på de vådor, som föreligga där uppe, ifall vi alltför mycket släppa de kapitalistiska särintressena lösa där. Det är min öfvertygelse, att förrän *staten* blir verklig ägare af de malmfält, hvarom här är fråga, kan icke vår stora norrbottensfråga lösas på ett sätt, som kan vara tillfredsställande för det svenska samhällets trygghet för framtiden och verkligen främja utsikterna till att få en befolkning där uppe, som kan trifvas med förhållandena, så att nationen, som sig bör, kan draga fördel af Norrbottens stora, naturliga tillgångar.

Jag har för närvarande icke något yrkande att göra.

Häruti instämde herrar *Lindhagen, Thylander, Persson i Malmö och Kvarnzelius.*

Herr Svensson i Skvillberg: Herr talman, mina herrar! Med anledning af det klander, som af motionären riktats mot den nuvarande styrelsen för Grängesberg—Oxelösunds trafikaktiebolag, ber jag att få erinra om vissa omständigheter.

Såvidt vi veta, finnes det icke en enda orsak att klandra den nuvarande styrelsen för nämnda bolag, utan jag tror, att den fyllt sina förpliktelser såväl mot staten som mot den enskilde medborgaren, med hvilken den kommit i beröring. Då den Bromsska affären år 1903 måste ordnas och det var fråga om, att staten skulle låna penningar till dem, som underhandlade om att öfvertaga denna affär, hölls här ett sammanträde i frågan mellan intresserade riksdagsmän, och vid detta sammanträde förklarade brukspatron Vollrath Tham, som representant för dem, som träffat öfverenskommelsen med konsul Broms, att därest

staten så önskade, vore han villig att på den öfverlåta de för- *Ang. förvärf-*
 måner, som bolaget hittills för sig betingat. Med anledning här- *vande åt sta-*
 af väcktes här i denna kammare af herr Biesert en motion, jämte *ten af malm-*
 honom underskrifven af, om jag minnes rätt, nio ledamöter af *fälten i Gellö-*
 kammaren, bland hvilka äfven jag var en, och i denna motion *vare m. m.*
 föreslogo vi, att staten skulle begagna sig af det gjorda erbjudandet
 och öfvertaga gruffälten på de villkor, som de, hvilka under-
 handlade med de Bromsska intressenterna, kunnat erhålla. Denna
 motion vann emellertid icke gehör här i kammaren, utan hela
 förslaget föll. Vid sådant förhållande är det ju Riksdagens egen
 sak, att staten icke äger dessa malmfält. Hade staten köpt dem,
 torde staten nog ha gjort en god affär. Men ingalunda få vi
 väl förebrå de svenska män, som, då staten icke ville taga affären
 i egen hand, skött den så, som nu skett.

(Forts.)

Hvad det beträffar, att affären är en malmbrytningsaffär, vill
 jag framhålla, att den bana, som är byggd där uppe, måste ju
 trafikeras, och vi ha ju icke där uppe några förädlingsverk och
 kunna icke heller inom en öfverskådlig framtid få några sådana,
 som skola kunna taga i anspråk någon afsevärd del af den malm-
 produktion, som måste åstadkommas, för att banan skall vara
 räntabel och trafikkostnaderna skola kunna betäckas.

De män, som trädt i spetsen för detta företag, ha ju gjort
 hvad under för handen varande omständigheter göras kunde för
 att tillgodose de svenska intressena, på samma gång som de
 naturligtvis voro skyldiga att tillgodose äfven deras intressen,
 som insatt kapital i affären, så att dessa kapital lämnade ränta.
 Nu är det ju sant, att det verkligen blef en god affär, men så
 länge man icke har något att förebrå styrelsen, bör den icke
 heller klandras.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att göra.

Med herr Svensson i Skyllberg förenade sig herrar *Hammar-*
skjöld, Reutersköld, Biesert och Kronlund.

Herr von Krusenstjerna: Herr talman! Då denna fråga
 var före här i kammaren förra året, tillät jag mig att med anled-
 ning af en uppgift, som samme motionär hade i en då föreliggande
 motion, nämligen att aktiemajoriteten uti det här ifrågavarande
 bolaget skulle vara i utländingars händer, lämna en upplysning.
 Denna upplysning lämnade jag dels å egna vägnar, dels å en
 annans vägnar, hvilken i likhet med mig är ledamot af denna
 kammare och tillhör stockholmsbänken. Vi båda ha af staten i
 uppdrag att följa med detta bolags förvaltning. Den upplysning,
 som jag förra året lämnade, anser jag mig böra upprepa nu, då
 samma tal föres från motionärens sida som förlidet år, och den
 innehåller, att vid granskning af förteckningen öfver aktieägarne
 visar det sig, att endast omkring en femtedel af samtliga aktier

Ang. förvärfvande åt staten af malmfälten i Gellivare m. m. tillhöra utländingar, och att vidare bolagsordningen är sådan, att det icke finnes någon möjlighet för, att detta förhållande skall kunna ändras, så att aktier, som nu tillhöra svenskar, skulle kunna öfverlåtas på utländingar.

(Forts.) Det är endast denna upplysning, jag velat upprepa utan att vidare vilja yttra mig i frågan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Slutligen föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

statsutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af väckt motion om upprättande af ett register öfver de vid riksdagarna åren 1867—1899 väckta motionerna;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående befogenhet för riksförsäkringsanstalten att meddela försäkring äfven mot olycksfall utom arbete;

lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen om straffregister den 17 oktober 1900;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om försäljning af malt-drycker; och

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 11, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om revision af de författningar, som hafva afseende på priskurantuppgifter och markegångstaxors upprättande.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under rikstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändringar i stadgan angående skjuts-väsendet; och

bevillningsutskottets memorial n:o 17, med framställning om öfverlämnande till Riksdagens särskilda utskott n:o 2 af två till bevillningsutskottet hänvisade motioner.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>C. J. Jonsson</i>	i Skog	under 3	dagar fr. o. m. den 21	mars
»	<i>R. Ekholm</i>		» 3	»	» 20 »
»	<i>H. G. P. Öhngren</i>		» 5	»	» 20 »
»	<i>J. E. von Krusenstjerna</i>		» 8	»	» 20 »
»	<i>A. Hansson</i>		» 5	»	» 20 » och
»	<i>A. Ekman</i>		» 2	»	» 20 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 10,35 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.
